

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky
Studijní program: Speciální pedagogika
Studijní obor (kombinace): Speciální pedagogika pro vychovatele

Školní třída jako sociální skupina
School class as a social group

Bakalářská práce: 08-FP-KSS-1042

Autor:
Věra VODSEĎÁLKOVÁ (ENDLEROVÁ)

Podpis:

.....

Adresa:
Bozkov 268
512 13 Bozkov

Vedoucí práce:
doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
61	0	0	9	19	6+1CD

V Liberci dne: 29. 03. 2009

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:
Adresa:

Věra Vodsedálková
Bozkov 268, 512 13

Studijní program:
Studijní obor:
Kód oboru:

Speciální pedagogika
Speciální pedagogika pro vychovatele
7506R029

Název práce:

ŠKOLNÍ TŘÍDA JAKO SOCIÁLNÍ SKUPINA

Název práce v angličtině:

SCHOOL CLASS AS A SOCIAL GROUP

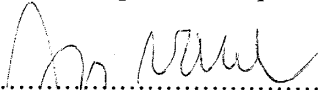
Vedoucí práce:

doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

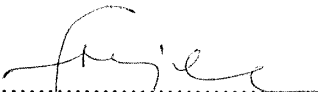
Termín odevzdání práce:

15. 04. 2009

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

.....
vedoucí bakalářské práce

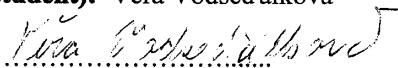

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Věra Vodsedálková

Datum: 28. 2. 2008

Podpis studenta:

Cíl práce:

Zjistit úspěšnost žáka vzhledem k pozici ve třídě.

Základní literatura:

JANOUSEK, Jaromír. *Metody sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: 1986

HELUS, Zdeněk. *Psychologie školní úspěšnosti žáka*. 1. vyd. Praha: 1979

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí*. 1. vyd. Praha: 2004. ISBN 80-7178-888-0.

FONTÁNA, David, *Psychologie ve školní praxi*. 1. vyd. Praha: 1997. ISBN 80-7178-063-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. 1. vyd. Praha: 2005. ISBN 80-2460956-8.

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 29. 03. 2009

Věra Vodsedálková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat za vstřícnou pomoc svému vedoucímu práce, který svými cennými radami a podnětnými připomínkami přispíval ke zkvalitnění mé práce. Poděkování patří také všem učitelům, kteří byli ochotni mi poradit, měli se mnou trpělivost v průběhu sepisování mé práce a umožnili mi realizaci praktické části.

Na závěr bych také ráda poděkovala své rodině za obrovskou toleranci.

Název bakalářské práce: Školní třída jako sociální skupina

Název bakalářské práce: School class as a social group

Jméno a příjmení autora: Věra Vodsedálková

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2008/2009

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

Anotace:

Bakalářská práce se zabývá problematikou školní třídy jako sociální skupiny. Cílem bakalářské práce je analyzovat teoreticky i prakticky úspěšnost žáka staršího školního věku ve vztahu k pozici ve třídě. Práci tvoří dvě hlavní části. Jedná se o část teoretickou, která pomocí zpracování odborných zdrojů objasňuje oblasti, které se dotýkají školní třídy jako je vymezení pojmu malé sociální skupiny, starší školní věk a vzorce sociálních vztahů ve třídě. Bližší podstatou bakalářské práce se zabývají následující kapitoly, které rozebírají klima školní třídy a blíže specifikují vytvoření pozitivního klimatu ve třídě. Nezanedbatelnou kapitolou teoretické části je rozbor pozice a role žáka ve třídě s podrobnějším vysvětlením základních dimenzí žakových pozic ve třídě. Jedná se o kompetence, vliv a oblibu. Hlavní myšlenkou praktické části je zjistit pomocí sociometrického-ratingového dotazníku nejvlivnějšího a nejoblíbenějšího žáka ve třídě a porovnat jeho vliv a oblibu s jeho výsledky ve školní práci. Zjištěné výsledky ukazují vztah mezi vlivem, sympatií a úspěšností žáků. Výsledky vedou k vytvoření indexu náklonnosti jednotlivých žáků vůči třídě. Rozhovor s třídním učitelem a učiteli, kteří ve třídě vyučují, poskytuje obrázek o aktivitě žáků při vyučovacích hodinách. Očekávaným praktickým přínosem bakalářské práce je možné považovat reálný vhled do struktury školní třídy a pochopení vztahu mezi úspěšností žáků a jejich pozic ve třídě.

Klíčová slova: sociální skupina, školní třída, starší školní věk, vzorce sociálních vztahů, podskupiny, úspěšnost žáka, pozice a role žáka, role učitele, kompetence, vliv, obliba, aktivita, klima, pozitivní klima, sociometrie, sociometrický-ratingový dotazník, rozhovor.

Annotation:

This Diploma Thesis deals with the term “class as a social group”.

The aim of the Diploma Thesis is to analyse both in theory and in experience older school aged student’s success in relation to his position in the class.

The Diploma Thesis is comprised to two parts. The teoretical one, in which teoretical resources are adapted and the terms : “small social groups”, “older school age” and various “formulas of social relations in class” are explained. Next chapters, in which the climate in the school class is analysed and forming positive climate in the class is specified in more details are the practical part of Thesis. The insignificant chapter of the teoretical part is analysis of student’s position and his role in the class with detailed explanation of basic dimensions of his possible positions such as competence, influence and popularity. The main concept of the practical part is to find out with a special questionnaire the most influential and the most popular student in the class and to compare his popularity with his school results. The survey reveals interrelations of student’s influence, popularity and success. Thanks to the outcomes of survey the individual student’s index of sympathy in the class can be created. Dialogs with the class teacher and other teachers teaching in the class gives an illustration of student’s activities during lessons. The real approach to the structure of the school class and realisation of relation between the student’s success and his position in the class is the projected contribution of this Diploma Thesis.

Key words: social group, school class, older school age, formulas of social relations, undergroups, student’s success, student’s position and role, teacher’s role, competence, influence, popularity, activity, climate, positive climate, sociometry, sociometrical questionnaire, dialog

Zusammenfassung

Die Schulklasse als eine Sozialgruppe

Meine Bachelor- Abschlussarbeit befasst sich mit der Problematik einer Schulklasse als Sozialgruppe. Ihr Ziel ist theoretisch als auch praktisch den Erfolg eines Schülers höheren Schulalters im Bezug auf seine Position in seiner Klasse zu analysieren. Die Abschlussarbeit besteht aus zwei Teilen. Der theoretische Teil erläutert Themen, die anhand einer Auswertung von Fachquellen, Themen, die die Schulklasse betreffen. Wie beispielsweise die Definition des Begriffes eine kleine Sozialgruppe, höheres Schulalter und Schemata sozialer Beziehungen in der Schulklasse.

Die Bachelor- Abschlussarbeit basiert im Wesentlichen auf den Kapiteln, die sich mit der Stimmung in der Schulklasse auseinandersetzen und die Schöpfung eines positiven Klimas in der Klasse näher spezifizieren.

Ein wichtiges Kapitel des theoretischen Teils ist eine Analyse der Position und der Rolle eines Schülers in der Klasse, wobei die Grundlage seiner Positionen in der Klasse ausführlich erklärt werden.

Der Hauptgedanke des praktischen Teiles ist, mit Hilfe des soziometrischen Rating-Fragebogens, den einflussreichsten und beliebtesten Schüler in der Klasse zu finden, und dessen Popularität und Erfolg mit den Ergebnissen seiner Schularbeit zu vergleichen.

Aus den Ergebnissen ergibt sich die Beziehung zwischen dem Einfluss, der Sympatie und dem Erfolg.

Diese Ergebnisse führen zur Bildung des Indexes „Zuneigung einzelner Schüler zur Klasse“.

Ein Interview mit dem Klassenlehrer und weiteren Lehrern der Klasse vermittelt eine Vorstellung der Aktivität der Schüler im Unterricht. In praktischer Hinsicht soll die Bachelor- Abschlussarbeit einen realen Blick in die Klassenstruktur ermöglichen und zu einem Verständnis der Beziehung zwischen dem Erfolg der Schüler und deren Position in der Klasse führen.

Schlüsselwörter:

Sozialgruppe, Schulklasse, höheres Schulalter, Schemata sozialer Beziehungen, Teilgruppen, Erfolg des Schülers, Position und Rolle des Schülers, Rolle des Lehrers, Kompetenz, Einfluss, Beliebtheit, Aktivität, Klima, positives Klima, Soziometrie, soziometrischer Rating-Fragebogen, Interview.

OBSAH

1 ÚVOD.....	12
2 TEORETICKÁ ČÁST.....	15
2.1 SOCIÁLNÍ SKUPINY.....	15
2.1.1 CHARAKTERISTIKA MALÉ SOCIÁLNÍ SKUPINY	15
2.2 ŠKOLNÍ TŘÍDA	16
2.2.1 OBDOBÍ STARŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU – PUBESCENCE.....	17
2.2.2 TŘÍDA V OBDOBÍ PUBERTY.....	17
2.2.2.1 <i>Vzorce sociálních vztahů ve třídě</i>	18
2.2.2.2 <i>Podskupiny ve školní třídě</i>	19
2.3 KLIMA ŠKOLNÍ TŘÍDY	20
2.3.1 VYTVOŘENÍ POZITIVNÍHO KLIMATU ŠKOLNÍ TŘÍDY	23
2.4 POZICE A ROLE ŽÁKA VE TŘÍDĚ	25
2.4.1 ZÁKLADNÍ DIMENZE ŽÁKOVY POZICE VE TŘÍDĚ	27
2.4.1.1 <i>Kompetence</i>	27
2.4.1.2 <i>Vliv</i>	28
2.4.1.3 <i>Obliba</i>	29
2.4.2 ŠKOLNÍ ÚSPĚŠNOST ŽÁKŮ	30
2.5 ROLE UČITELE	31
3 PRAKTICKÁ ČÁST	33
3.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	33
3.1.1 STANOVENÍ PŘEDPOKLADŮ	33
3.2 POUŽITÉ METODY	33
3.2.1 METODY POUŽITÉ K ZÍSKÁVÁNÍ DAT.....	33
3.2.2 METODY POUŽITÉ KE ZPRACOVÁNÍ DAT.....	34
3.2.3 PŘEDVÝZKUM A JEHO VÝSLEDKY.....	34
3.3 POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU	35
3.4 PRŮBĚH PRŮZKUMU	36
3.4.1 ZPŮSOB HODNOCENÍ A INTERPRETACE ŽÁKŮM.....	36
3.5 ZÍSKANÁ DATA A JEJICH INTERPRETACE	37
3.5.1 HODNOCENÍ TŘÍDNÍHO UČITELE	37
3.5.2 HODNOCENÍ VLIVU, SYMPATÍÍ A ÚSPĚŠNOSTI.....	38
3.5.3 DOTAZNÍK	44
3.5.4 INDEX NÁKLONNOSTI.....	46
3.5.5 AKTIVITA ŽÁKŮ	49
3.6 SHRnutí VÝSLEDKŮ PRAKTICKÉ ČÁSTI A DISKUSE	50
4 ZÁVĚR	56
5 NÁVRH OPATŘENÍ A DOPORUČENÍ	58

6 SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	59
7 SEZNAM PŘÍLOH.....	61

1 Úvod

Když dospělí vzpomínají s odstupem času na svá školní léta, většinou reflektují, jaké pocity prožívali v prostředí školy, zejména základní školy. Jsou to pocity někdy spíše pozitivní, někdy spíše negativní, jindy obojí ve vzájemném prolínání.

Týkají se zejména emočních prožitků a zkušeností, mnohdy natrvalo zakotvených v paměti bývalých žáků – např. zda do školy chodili rádi, nebo s odporem, zda k nim byli učitelé hodní, spravedliví a laskaví, nebo zlí, škodolibí apod., zda měli nebo neměli ve třídě dobré kamarády. (volně podle Průcha, 2002)

Bakalářská práce pojednává o vztazích ve školní třídě, čili ve skupině dětí. Cílem bakalářské práce je analyzovat teoreticky i prakticky úspěšnost žáka ve vztahu k pozici ve třídě. V tomto případě se jedná o žáky staršího školního věku.

Na první pohled by se mohlo zdát, že tato problematika je nevýznamná a jednoduchá, ale opak je pravdou. Pokud učitel vstoupí do třídy, tak v této chvíli začíná vznikat mnohostranná interakce mezi učitelem a žákem, ale také mezi žáky navzájem.

Chceme-li se tedy blíže zabývat úvahou o školní třídě, měli bychom si nejprve ujasnit, co vlastně třída znamená pro žáky, do jaké míry je podporuje či brzdí. (volně podle Hrabal, 2003)

Úvod teoretické části bakalářské práce je věnován vysvětlení pojmu - sociální skupiny s následným přiblížením charakteristiky malé sociální skupiny.

Další část se již zabývá školní třídou a jejími podskupinami. Je zde také více přiblížen starší školní věk, tudíž období pubescence a vzorce sociálních vztahů ve třídě.

Následující kapitoly se již dostávají k bližší podstatě bakalářské práce - tím je klima školní třídy a zamyšlení se nad vytvořením pozitivního klimatu ve třídě.

Nezanedbatelnou kapitolou teoretické části je rozbor pozice a role žáka ve třídě s podrobnějším vysvětlením základních dimenzí žakových pozic ve třídě. Jedná se o kompetence jinými slovy výkonnost, vliv a oblibu čili sympatie.

Předposlední kratší kapitola je věnována školní úspěšnosti žáků a závěrečná kapitola teoretické části se podrobněji zabývá rolí učitele a jaké učitel zaujímá místo ve struktuře školní třídy.

Hlavní myšlenkou praktické části bakalářské práce je zjistit nejvlivnějšího žáka ve třídě a porovnat jeho vliv s jeho výsledky ve školní práci, tudíž s jeho úspěšností.

Pozicí ve třídě se také rozumí obliba či sympatie žáků mezi sebou. Bude velice zajímavé porovnávat, zda-li platí, že vlivný či nejoblíbenější žák se může řadit mezi úspěšnější žáky či naopak. Bakalářská práce se bude snažit objasnit vztah mezi vlivem, sympatií a úspěšností konkrétních žáků. K těmto faktorům lze také přiřadit aktivitu žáků při vyučovacích hodinách a následně ji porovnat s jejich úspěšností.

Získávat data a různé informace o školní třídě je možné sociometricko-ratingovým testem vztahů ve třídě. Tento standardizovaný test je velkým přínosem pro pedagogické pracovníky hlavně pro svoji jednoduchost.

Další využitelnou metodou pro zjišťování informací je rozhovor s učiteli, kteří ve třídě vyučují a dotazník pro žáky s otevřenými otázkami. Dotazník je pouze malým doplněním sociometrického-ratingového testu.

Očekávaným praktickým přínosem bakalářské práce by měl být vhled do struktury školní třídy a pokusit se pochopit vztah mezi úspěšností žáků a jejich pozic ve třídě. V dnešní době je úspěšnost žáků skloňována ve všech pádech jak rodiči, tak i pedagogy. Všichni se snaží zamýšlet nad tím, jak podpořit a motivovat žáky méně úspěšné a udržet žáky již úspěšné na jejich vrcholu. Samozřejmě, že na úspěšnost žáků má vliv řada jiných příčin, které se nedají spojovat s pozicí ve třídě a každý žák má také jiné předpoklady k tomu být úspěšný.

Zde by bylo vhodné připomenout tvrzení Vágnerové (1996, s. 4): *„Postoj dítěte ke škole bude vyplývat jak z míry úspěšnosti ve školní práci, tak i v sociálním začlenění a jeho akceptaci učitelem“*.

Školní třída je sociální útvar, který má svá specifika a jedna školní třída od druhé se bude určitě lišit svým klimatem a svými projevy vůči pedagogům a okolí.

Vztahy mezi dětmi jsou velice složité a jsou určovány dle různých kritérií. Škola jako taková by měla děti formovat a snažit se je připravit pro život. Je tomu opravdu tak?

Podle Vágnerové (2005, s.236): *„Nástup do školy je důležitým sociálním mezníkem. Dítě v této souvislosti získává novou roli, stává se školákem“*.

Dítě se stává také spolužákem ve vztahu k ostatním dětem ve třídě a žákem ve vztahu k učiteli. Pro děti je kolektiv a členství v nějaké skupině velice důležité. Toto členství dokáže v dětech podpořit určité stránky, ale také naopak. Klima školní třídy je také jeden z činitelů, které mohou působit na úspěšnost či neúspěšnost žáka. Může žáka do určité míry ovlivňovat. Klima školní třídy je také určováno učiteli, kteří v těchto třídách vyučují. Je tedy velice důležité se zabývat a prozkoumávat klima školní třídy, jelikož

zde děti tráví dostatek času. Je tedy zapotřebí tuto problematiku nezanedbávat a klást na ni patřičný důraz

2 Teoretická část

2.1 Sociální skupiny

„Sociální vztahy můžeme popisovat v různých dimenzích“, jak uvádí Kutínová, Wiedenová, (2001, s. 62) a pokračuje: „Jestliže mezi určitým počtem osob vznikají na základě opakované a déletrvající sociální interakce relativně stabilní sociální vztahy, které jsou nějakým způsobem regulovány, můžeme mluvit o sociální skupině.“

Člověk prožívá celý svůj život jako příslušník různých sociálních skupin a kolektivů. V soužití s ostatními lidskými jedinci uspokojuje své organické potřeby ne již bezprostředně, jak tomu je u zvířat, ale zprostředkovaně. Člověk je odkázán na soužití ve skupině. (volně podle Heluse, Hrabala, 1979).

Podle Hiebsche, jak uvádí Helus, Hrabal (1979, s. 69): „ *Tato odkázanost se fenomenálně manifestuje takovou snahou lidí, která má povahu potřeby být spolu s druhými, navázat kontakt, dovolávat se druhých při činnosti a chování atd.* “

2.1.1 Charakteristika malé sociální skupiny

„Skupina obecně je velmi frekventovaný termín nejen v psychologii a sociologii, ale také v ostatních vědeckých disciplínách. Do psychologie a sociologie přešel poměrně pozdě a nahrazoval výraz „společnost“. Velmi často se používá ve významu „sociální skupina“. Sociální skupinu lze vymezit jako kvalitativně specifický sociální útvar, v němž určitý počet členů je v určitých sociálních vztazích jak vůči sobě navzájem, tak vůči skupině jako sociálnímu celku“.(Geist, 2000).

„Pro pedagogickou a sociální psychologii mají zvláštní význam tzv. malé společenské skupiny. Tímto termínem označujeme skupiny, kde počet členů zpravidla nepřekračuje dvacet až třicet jedinců. V malé skupině je tedy možná přímá interakce mezi všemi členy, všichni se znají, jsou spolu ve vzájemném společenském kontaktu a působí na sebe. Mezi členy skupiny musí existovat relativně stálá interakce. Členové skupiny mají nějaký společný cíl, který je navzájem spojuje a určuje směr jejich společného jednání. Tento cíl může vycházet z vnějšku, např. školní třída je vytvářena určitými cíli, které jsou koncipovány výchovně vzdělávacím procesem.

V průběhu interakce si skupiny vytvářejí určitá pravidla chování, která odpovídají uznávanému hodnotovému systému a jsou platná pro určité situace. Těmto pravidlům

říkáme skupinové normy. Pomocí skupinových norem skupina reguluje chování svých členů. Neplnění norem je postihováno určitými sankcemi.

Jestliže funguje skupina delší dobu, začíná se skupina uvnitř diferencovat a vytváří se skupinová struktura“ (Kutínová, Wiedenová, 2001)

2.2 Školní třída

Třída je základní sociální a organizační jednotkou školy. Je to ucelená, relativně ohraničená skupina žáků, s nimiž učitel ve škole pracuje, které společně vyučuje. Není to útvar vzniklý nahodile, ale jeho vznik je do značné míry dán institucionálně. Jako každá instituce, i školní třída má svůj formální a neformální řád. Formální řád je tvořen pravidly, která jsou dána z vnějšku za tím účelem, aby třída co nejlépe plnila své funkce. Patří mezi ně předpisy a nařízení zákonné i podzákonné úrovně, včetně školního a někde i třídního řádu, rozvrh hodin, třídní funkce (předseda a členové třídní samosprávy, žák zodpovědný za různé činnosti ap.). Formální řád třídy dokresluje a konkretizuje učitel psanými i nepsanými pravidly pro život třídy. Neformální řád je dán spontánně a neuvědoměle vznikajícími sociálními vztahy ve třídě a zvyklostmi, jimiž se řídí sociální život třídy. Třída tak vytváří poměrně autonomní sociální organismus, který žije vlastním životem (volně podle Zieleniecová, 1997)

„Školní třída, nejpočetněji zastoupený typ sociálního útvaru ve školské soustavě, vypadá při prvním pohledu dobře definovatelná a snadno popsatelná jako soubor žáků, který se převážně společně učí a je vyučován. Pokud se třídy od sebe liší, dají se rozdíly charakterizovat a vysvětlit učebním programem a rozdílnými vlastnostmi žáků, kteří je tvoří. Jednoduchost však mizí, jakmile konkrétní učitel vstoupí do třídy, jakmile žák usedne na své místo. Vznikne mnohostranná interakce, začnou působit nadindividuální procesy, jejichž subjekty jsou sice jednotliví žáci a učitel, ale všichni se dostávají do sféry působení už probuzených a nově se formujících sociálních sil. Mohou se chovat buď jako objekty zmítané proudem sociálního dění, a to platí jak pro žáky tak pro učitele – nebo jako subjekty, snažící se pochopit a ovládnout sociální dění, najít rovnováhu mezi vlastní adaptací a transformací třídního prostředí“ (Hrabal, 2003, s.21)

2.2.1 Období staršího školního věku – pubescence

Období dospívání je přechodnou dobou mezi dětstvím a dospělostí. Začíná přibližně v 11 letech a končí dosažením dospělosti ve 20 letech. První fáze dospívání je časově lokalizovaná přibližně mezi 11. a 15. rokem, s určitou individuální variabilitou, danou v tomto případě geneticky. Toto období je označováno jako pubescence. Dochází v něm ke komplexní proměně všech složek osobnosti dospívajícího.

Podle E. Eriksona, jak uvádí Vágnerová (2000, s. 210), je dospívání charakteristické: „*Hledáním vlastní identity, bojem s nejistotou a pochybnostmi o sobě samém, o své pozici ve společnosti*“.

V době dospívání dochází k mnoha změnám, které zvyšují pocit nejistoty dospívajícího a zpochybňují představu, že svět je bezvýhradně dobrý a bezpečný a že je v něm pubescent vítán a ceněn. Jedním z úkolů puberty je dosažení nové přijatelné pozice, a tím potvrzení určité jistoty.

Období dospívání je zaměřeno na sebepoznání. Zvýšená sebekritičnost pubescentů, spojená s emoční labilitou a nejistotou, sebepoznání komplikuje. Pro sebepoznání je užitečné i srovnání s jinými lidmi. Pubescent se potřebuje nějak vymezit, což je nejjednodušší ve vztahu k někomu nebo k něčemu jinému. K sebepoznání často přispívají i aktivity, které jsou nějak soutěživé a vymezují pozici jedince v určité skupině. Tímto způsobem slouží k sebepoznání i škola. Školní prospěch určuje relativní pozici žáka ve třídě.

Vrstevnická skupina slouží jako opora stávající identity. Dospívající jedinec se může uspokojivě vymezit příslušností ke skupině, tzv. skupinovou identitou, která mu pomáhá překonat nejistotu v procesu osamostatňování. Vrstevníci se stávají neformálními autoritami, které mohou mít za určitých okolností větší vliv než dospělí. Na počátku dospívání jsou vrstevnické party ještě převážně složeny z jedinců jednoho pohlaví. Časem se vytvářejí větší skupiny, kde se běžně vyskytují chlapci i dívky, např. z jedné třídy. (volně podle Vágnerová, 2000)

2.2.2 Třída v období puberty

„Třídy v naší škole jsou věkově homogenní, avšak podle řady dalších hledisek důležitých pro výuku jsou heterogenní (pohlaví; kognitivní, motivační a osobnostní předpoklady; sociální zázemí žáků)“. (Zieleniecová, 1997)

Na druhém stupni základní školy dochází k výraznému posunu ve vývoji třídní skupiny. Sílí potřeba rovnocenného partnerství a korektnosti ve vrstevnických vztazích a zachovávání „pravidel hry“. Transformují se také vztahy mezi žáky ve třídě a jejich vzájemné hodnocení. Obliba a vliv žáka – tedy podstatné aspekty jeho statusu převážně intenzivně korelují ještě i na konci základní školy jak navzájem, tak se školním prospěchem, což svědčí o přetrvávajícím dominantním působení postojů a hodnocení učitele na hodnotící postoje spolužáků. Ale rozdíly v percepci obou aspektů pozice se stávají častějšími, což signalizuje prohlubující se orientaci žáků na vzájemné vztahy a na skupinu.

Často se ve třídě tvoří na dospělých a škole značně nezávislé party, dvojice a dočasná seskupení. Výjimkou nejsou – především u chlapců – ani agresivní dočasné nebo i trvalejší menší útvary uvnitř třídy zpravidla pod vedením a za účasti odmítaných žáků. (volně podle Hrabal, 2003)

2.2.2.1 Vzorce sociálních vztahů ve třídě

„Většina skupin všech velikostí má sklon dělit se na menší podskupiny. Každá taková podskupina si brzy vytvoří vlastní normy a členství v ní začne záviset na uznávání.

Členství v podskupině dává jejím členům pocit bezpečí, sounáležitosti a společenského přijetí. Děti podskupinami odmítané obvykle zůstávají osamělé a izolované, s palčivým vědomím svých sociálních nedostatků, které mluví proti jejich členství v podskupině.

Pokud jde o to, podle kterých linií se podskupiny oddělují, je zřejmě často takovým znakem pohlaví. V koedukované třídě mají chlapci a děvčata sklon vytvářet odlišné podskupiny. Také se často uplatňují schopnosti; ve třídě se smíšenou výkonnostní úrovní mají sklon sdružovat se navzájem na jedné straně děti schopnější, na druhé straně děti méně schopné. Děti mají sklon vytvářet si svůj bezprostřední sociální okruh z těch, kteří pocházejí z podobného prostředí jako ony. Také se na tom podílejí zájmy a postoje. Děti se sdružují s těmi, kdo s nimi sdílejí jejich vlastní pohled na život. To vše je celkem zřejmé, působí zde však i jemnější vlivy. Členství v určité podskupině může jednotlivým dětem dodávat prestiže, poskytovat podporu nebo pomáhat ve volbě cílů a plánů.

Skupina se může stát pro děti natolik důležitou, že se v zájmu přizpůsobení skupinovým normám vzdají dosud niterně zastávaných přesvědčení a způsobů chování. Přitom se mohou značnou měrou odcizit svým rodičům, učitelům i dalším lidem. To platí zvláště

v průběhu dospívání, kdy dítě usiluje o identitu dospělého a záleží mu především na přijetí vrstevnickou skupinou“.(Fontana, 1997)

2.2.2.2 Podskupiny ve školní třídě

„Vzhledem k důležitosti skupiny pro jednotlivce dává učitel pozor na to, aby zbytečně neohrozil status jednotlivých dětí v očích jejich spolužáků. Nic nespojí skupinu pevněji než vnější ohrožení. A jestliže skupina toto ohrožení spatřuje v učiteli, jsou následky zřejmé. Stejně tak zřejmé jsou následky získání přijetí a podpory od skupiny.

Někdy se ovšem mohou celé podskupiny odchýlit od vyžadovaného chování nebo může dojít k rivalitě mezi podskupinami, kdy jedna chce pracovat a podporovat učitele a jiná chce dělat pravý opak. V určité míře může vést k úspěchu fyzické oddělení jednotlivých členů nespolutracujících skupin. Rozesadí-li se od sebe, pomůže to zčásti narušit soudržnost skupiny. Je však nutno postupovat opatrně. Vždy je zde riziko, že nespokojení členové skupiny budou trávit svůj čas vyrušováním ostatních dětí a vůbec neustálým působením obtíží.

Děti v horní části schopnostního rozpětí mají sklon pracovat lépe ve skupinách, které si samy vybraly a kde bývá vysoká skupinová soudržnost. Totéž platí i o skupinách s nižší úrovní schopností, ovšem jen tehdy, když obtížnost úkolu nedosáhne takového stupně, kdy to děti odradí a kdy je začne více bavit vzájemné rozptylování a hraní si. Z toho vyplývá, že dovolíme-li dětem sedět pohromadě s kamarády, budou mít příznivější podmínky pro práci a vztah k učiteli, než jsou-li mechanicky rozděleny a mají pracovat s dětmi, k nimž mají méně srdečný vztah.

Většina učitelů se někdy setká s dětmi, které vytvářejí takové dvojice (nebo se stávají členy takových podskupin), že to u dospělých vzbuzuje obavy. Děti mohou například vytvářet dvojice s jedinci, kteří na ně mají špatný vliv, kteří je přespříliš ovládají nebo je jen využívají.

Jedním způsobem jak zjistit vůdce ve třídě je prostě nechat děti hlasovat. K tomuto účelu slouží široce užívaná technika, známá jako sociometrie. Ta spočívá v tom, že všechny děti jsou vyzvány, aby napsaly jméno spolužáka, jemuž by nejraději svěřily vedení skupiny, v níž by samy pracovaly.

Sociometrie ovšem není omezena na zjišťování skupinových vůdců. Může být uplatněna v jakékoli studii zaměřené na výběr jedinců s určitými sociálními dovednostmi. Nejvíce jí bylo využíváno při zkoumání přátelských vazeb.

Děti, které jsou takto nejčastěji voleny, jsou označovány jako hvězdy, zatímco děti nejméně volené se nazývají izolovaní jedinci. Výsledek dává možnost jedním pohledem zjistit nejen hvězdy a izolované jedince ve třídě, ale i jaké podskupiny tam jsou, protože ty se často ukáží jako seskupení dětí se sklonem vybírat se navzájem jen mezi sebou.

Jakmile jsou tyto vzorce rozpoznány, můžeme pak zkoumat soubor okolností rozhodujících o tom, které děti jsou hvězdami a které izolovanými jedinci, jakož i soubor okolností napomáhajících utváření podskupin.

Na to, zda se dítě stane hvězdou, nebo zda zůstane jen izolovaným jedincem, však mohou kromě prostého vztahu přátelství působit i jiné činitele.

Hvězdou se někdo může například stát díky slávě svého ve škole populárního staršího bratra nebo sestry nebo také díky místní, případně i celonárodní prestiži rodiče či jiného příbuzného.

Izolovaný jedinec může být prostě oddělen od ostatních svou značně rozdílnou agresí, mimořádnou bázlivostí nebo nějakým jiným druhem osobnostních problémů, které mohou vyžadovat zvláštní vedení či poradenskou pomoc.

Hvězdy přitom nebývají nezbytně vůdci třídy a spolu s izolovanými jedinci a podskupinami podléhají proměnlivé společenské štěstěně. Třída je, jako většina jiných sociálních skupin, dynamickou jednotkou, jež se neustále mění a vyvíjí. Letošní hvězda může za rok svou prestiž z mnoha různých důvodů ztratit, zatímco dnes izolovaný jedinec se může časem stát přijatelnějším.

Citlivý učitel, vnímavý vůči sociálním vztahům ve třídě, může udělat mnoho pro to, aby předešel vzniku nežádoucích podskupin, už jenom tím, že si uvědomí fakt, že přátelství závisí hlavně na četnosti interakcí, a že tedy bude pečovat o to, aby všechny děti ve třídě měly příležitost interagovat se všemi ostatními co nejčastěji. Takové usměrňování kontaktů je však nutno dělat opatrně, aby děti nebyly zcela zbaveny společenské volby nebo aby nezískaly dojem, že se jim učitel soustavně snaží vnutit pracovní partnery, o které ony nestojí“. (Fontana, 1997)

2.3 Klima školní třídy

„Při interakci v kterékoli lidské skupině existuje cosi „nehmatatelného“, ale silně jednotlivci pociťovaného, co bývá označováno jako nálada, ovzduší atmosféra, klima apod.

Učitelé, stejně jako pedagogové-teoretici si byli vědomi, že toto klima existuje a „nějak“ působí, ale pochybovalo se o tom, že by bylo možno jej exaktně identifikovat, nebo dokonce měřit. Přitom každý žák v kterékoliv třídě může – když je vhodným způsobem dotázán – vyslovit, zda se mu ve třídě líbí, či ne, co dělá paní učitelka, aby bylo vyučování pro žáky příjemné a zajímavé, nebo nudné a odpudivé apod“. (Průcha, 2005)

V psychologickém slovníku nalezneme definici klimatu školní třídy dle Mareše: „Sociální klima třídy je sociálně-psychologická proměnná představující dlouhodobější sociálně-emocionální naladění, zobecněné postoje a vztahy, emocionální odpovědi žáků dané třídy na události ve třídě (vč. pedagogického působení učitelů)“.

Prokop uvádí tři základní typy klimatu ve školní třídě:

- klima neosobní profesionality vytváří prostředí orientované na výkon;
- klima interpersonální shody vytváří prostředí orientované na spolupráci;
- klima institucionalizovaného pořádku vytváří prostředí orientované na dodržování řádu;“ (Hartl, Hartlová, 2000)

„Rozlišuje se klima aktuální a klima preferované, které si žáci přejí“. (Blogspot, 2008)

Učení a chování žáků není pouze individuální záležitostí, ale je ovlivňováno mikrosociálním prostředím, v němž se žáci pohybují. Platí to zejména o prostředí konkrétní školní třídy a konkrétní skupině vrstevníků, s níž se žák či žákyně kamarádí, na jejíž mínění dá. Taková referenční skupina mívá (zejména na dospívající) mnohem větší vliv než učitelé a rodiče.

Školní úspěšnost a neúspěšnost žáka, jeho vhodné či nevhodné chování vůči spolužákům i vůči učiteli – to všechno jsou proměnné, které nejsou ovlivňovány jen osobnostními zvláštnostmi žáka jako jednotlivce, ale také školním mikro-sociálním prostředím (prostředím školy, třídy apod.).

Pokud jde o školní třídu, vzniká v ní specifická sociálně-psychologická proměnná, která se označuje jako sociální klima školní třídy.

Klima společně vytvářejí: všichni žáci navštěvující danou školní třídu, dále skupiny žáků, na něž se třída zpravidla člení, a jedinci stojící mimo tyto skupiny, jednotliví žáci, učitelé vyučující třídu. Označujeme je souhrnným názvem – aktéři klimatu. Jednotkou analýzy je tedy školní třída, všichni její aktéři, nikoli jednotlivec navštěvující tuto třídu.

Teprve v poslední době se objevily diagnostické postupy, které se snaží diagnostikovat vnímání klimatu třídy konkrétním jedincem, ovlivňování klimatu daným jedincem a působení klimatu právě na tohoto jedince.

Obsahově termín klima třídy zahrnuje ustálené postupy vnímání, prožívání, hodnocení a reagování všech výše zmíněných aktérů na to, co se ve třídě odehrálo, co se právě odehrává nebo co se má v budoucnu odehrát. Důraz je položen na to, jak klima vidí a interpretují sami aktéři, tedy na „subjektivní“ aspekty klimatu, nikoli na to, jaké klima „objektivně“ je.

Časově termín sociální klima označuje jevy dlouhodobé, typické pro danou třídu a učitele po několik měsíců či let na rozdíl od atmosféry třídy, která je jevem krátkodobým, situačně podmíněným, mění se během vyučovacího dne, či dokonce jedné vyučovací hodiny.

Učitelé ze zkušenosti vědí, že každá třída se chová při vyučování i o přestávce trochu jinak, že i probírání téhož učiva probíhá v paralelních třídách téhož postupného ročníku odlišně. Každá třída má totiž své zvláštnosti, které projevuje navenek, ať tam vyučuje kdokoli. Vytváří specifické klima pro učitelovu práci. Může to být klima pozorné spolupráce, radosti z poznání, ale také klima povrchnosti při učení, lhostejnosti k poznání. Dokonce i klima vzdoru vůči učiteli či klima nátlaku, v němž neobstojí spolužák, který by se chtěl dobře učit a dobře chovat. (volně podle Čáp, Mareš, 2001)

Dle Klusáka, jak uvádí Čáp, Mareš (2001, s. 566), učitelé toto vše vnímají a své postřehy formulují slovy: „Každá třída má své „fluidum“, jednu máte nejraději a jednu nejméně. Prakticky neexistují dvě třídy, kde by to bylo stejné. Je třída, kam jdete nerad, a třída kterou milujete...“. Učitelé si obvykle tuto skutečnost nenechávají pro sebe, a vzniká tak specifická „pověst třídy“ v učitelském sboru.

Žáci ze zkušenosti vědí, že také každý učitel se chová při vyučování i o přestávce trochu jinak, že probírání učiva téhož předmětu probíhá u učitelů stejné aprobace odlišně. Každý učitel má své zvláštnosti, které projevuje navenek, ať vyučuje v kterékoli třídě. Vytváří specifické klima pro žákovské učení a chování. Může to být klima plné pohody, chuti do práce, ale také napětí, strachu, přetěžování, či naopak lhostejnosti ke všemu. Dokonce to může být klima tvrdého soutěžení, bezohlednosti, nepřátelství až nenávisti vůči některým jednotlivcům nebo většině třídy. Proto stejná třída reaguje na různé učitele odlišným způsobem.

Také každá třída, kterou žáci navštěvovali, se jinak chová před vyučováním, při vyučování, o přestávce a po skončení vyučování vůči svým členům. Jsou třídy, kam se většina žáků těší, cítí se tam dobře, mluví o „naší“ třídě a je smutná, když školní docházka končí. Jsou však i třídy, které tvrdě diktují svým členům, co smějí, či nesmějí dělat. V nich jsou někteří žáci nešťastní už jen z pomýšlení, že musí znovu jít mezi

spolužáky, neboť zažívají posměch, slovní či fyzické napadání, systematické šikanování, o čemž zpravidla nevědí ani vyučující, ani rodiče, dokud jedinec nezareaguje zoufalým činem.

Výchovní poradci, školní psychologové, školní speciální pedagogové a poradenští psychologové ze zkušenosti vědí, že mnohé potíže s prospěchem a chováním jednotlivých žáků nelze dobře diagnostikovat, tím méně napravovat, pokud nejsou k dispozici spolehlivé údaje o klimatu třídy, kterou jejich klienti navštěvují. Můžeme připomenout třídy, v nichž fyzicky slabší žáci nebo žáci s odlišnými názory trpí agresivitou spolužáků. Dále jsou to třídy, v nichž převládnu skupinové normy jdoucí proti škole, proti učitelům, proti rodičům. Můžeme také připomenout typy vyučujících, jejichž negativní působení na žáky, vyvolává psychická mikrotraumata, která mohou vyústit v bio-psycho-sociální problémy dětí s velkými dosahy pro jejich zdraví a další životní cestu. (volně podle Čáp, Mareš, 2001)

2.3.1 Vytvoření pozitivního klimatu školní třídy

To, co se děje mezi učitelem a jednotlivými žáky, se promítá do psychosociálního klimatu třídy. A psychosociální klima třídy je významným činitelem spokojenosti žáků ve třídě, ovlivňuje jejich učení a výkony, a zpětně působí i na rozpoložení učitele samotného. Učitel se musí zajímat nejen o žáky jako jednotlivce, ale musí brát v úvahu, že tito jednotlivci jsou pospolu ve školní třídě jako určité sociální pospolitosti, malé sociální skupině.

Interakce mezi učitelem a žákem není co do svého průběhu a důsledků plně vysvětlitelná. Je třeba mít stále na mysli, že probíhá uvnitř školní třídy, resp. na jejím pozadí. I když učitel jedná převážně jen s tím či oním žákem jako jednotlivcem, je účinek tohoto jednání vesměs spoluurčován přítomností třídy jako celku a zpětně také na život třídy jako celku působí.

Každá škola a školní třída se vyznačuje svým specifickým psychosociálním klimatem – atmosférou vzájemného soužití a tím, na co je především orientována, oč v ní jde a jakými tlaky či mechanismy se to v ní prosazuje.

Klima může působit na učení žáků jak negativně, tak pozitivně. V prvním případě se žáci navzájem ruší, případně ti, které učení nebaví, vylučují z kolektivu třídy, zesměšňují či dokonce šikanují ty, kteří by se učit chtěli. V tomto případě můžeme

hovořit o negativním psychosociálním klimatu této třídy. V případě druhém, kterého chceme za každou cenu dosáhnout, jsou vzájemné vztahy mezi žáky takové, že vyvolávají a posilují vzdělávací úsilí každého jedince i všech společně. Jednotliví žáci pociťují podpůrné zázemí své třídy, svých spolužáků a to pozitivně působí na jejich vzdělávací motivaci, učební výkon, osobnostní rozvoj. V tomto případě hovoříme o pozitivním sociálním klimatu školní třídy. (volně podle Helus, 2007)

„Učitelé mají pro pozitivní klima třídy pracovat na několika zásadách. Jednou z nich je vzájemná úcta, kterou učitelé dávají najevo, že chápou osobní názory žáků na různé záležitosti a zkušenosti. Důležitý je také dobrý kontakt, kdy dochází ke sdílení zážitků. Pokud je vztah obousměrný je pro dítě lehčí se učiteli svěřit. Učitel by pro žáky měl být dobrým příkladem, vzorcem chování. Rovněž by měl dávat najevo zájem pro svůj obor. Další nezbytnou součástí vyučování by měl být humor. Mělo by být vytvářeno povědomí, že učitel má smysl pro humor. Nutné je znát přiměřenou míru. Nebezpečí hrozí, pokud by vznikl dojem rovnocennosti, v takovém případě učitel sám pracuje na podkopávání své autority“.(Kyriacou, 1996).

Klima třídy, které učitel navodí, může mít zásadní vliv na motivaci žáků a jejich postoj k učení. Proto jsou učitelovy dovednosti uplatňované při vytváření kladného klimatu třídy velmi důležité.

Z hlediska podpory procesu učení žáků se za optimální považuje takové klima třídy, které je možno charakterizovat jako cílevědomé, orientované na úlohy, uvolněné, vřelé, podporující žáky a se smyslem pro pořádek. Takové klima napomáhá procesu učení v podstatě tím, že vytvoří a udržuje kladné postoje žáků k výuce a také k jejich vnitřní motivaci.

Žáci a jejich učení mají velký význam pro vytváření příznivého klimatu.

V zájmu vytvoření kladných očekávání u žáků je třeba zajistit, aby žáci měli dobré mínění o svých učebních schopnostech. Toto dobré mínění může učitel do jisté míry podpořit tím, že žákům poskytuje realistické příležitosti k dosažení úspěchu a nabízí podporu a povzbuzení ve chvílích, kdy mají potíže. Učení je citově vysoce riziková činnost a selhání je často velice bolestivé. Pokud žák delší dobu selhává a navíc slyší srážející poznámky učitele o špatných výsledcích, může to nepříznivě ovlivnit jeho sebeúctu. Takoví žáci se potom pravděpodobně přirozeně stáhnou do ústraní a přestanou se snažit. Toto chování jim slouží jako ochrana před dalším zraňováním (v pozadí stojí myšlenka „pokud se nesnažím, můj neúspěch je prostě mým rozhodnutím“).(volně podle Kyriacou, 2004)

2.4 Pozice a role žáka ve třídě

„Skupinová struktura je vymezena systémem sociálních rolí a pozic. Pod pojmem sociální role si můžeme představit způsob našeho jednání, který od nás ostatní členové skupiny za dané sociální situace očekávají. Podle toho, ve které skupině se člověk právě nachází, jsou očekávány způsoby chování, které jsou pro danou skupinu přijatelné. K pojmu sociální role se úzce váže pojem sociální pozice (postavení)“.(Kutínová, Wiedenová, 2001)

„Role je zároveň i souborem věcně interpersonálních vztahů jedince k ostatním členům skupiny, vyplývajícím z úkolů daných rolí. Role se ve skupině vytváří pro splnění specifických úkolů, které jsou výrazně diferencované, zvláště ve formálních skupinách. Souvisí s pozicí jedince ve skupině a závisí do určité míry i na osobnosti – na dříve získaných a upevněných dispozicích. I ve skupině je třeba odlišit očekávanou, předepsanou a realizovanou roli (podobně jako v divadle autorem napsanou a hercem hranou roli)“.(Hrabal, 2003)

Sociální pozice určuje míru postavení, úcty, vážnosti a moci v dané skupině. Jedinec se během svého života stává členem celé řady skupin, zaujímá v nich různé role, pozice. Podle těchto rolí a pozic pak přispívá k plnění společných cílů. (volně podle Kutínová, Wiedenová, 2001)

Pozice ve skupině jsou označením pro rozdíly mezi členy z hlediska jejich váhy významu ve skupině. Členy skupiny je možno z hlediska pozice seřadit do hierarchie.

Ve skupině může člen zaujímat různé pozice v různých oblastech skupinového života, i když existuje tendence k jejich vyrovnání. Důležité jsou zejména tři kategorie pozic a to: status podle kompetence a dvě ryze sociálně psychologické podle podílu na řízení a podle intenzity interindividuální komunikace, tj. pozice podle vlivu a pozice podle obliby.

Na tom, jaké pozice a role se ve třídě vytvoří a jací žáci je zaujmou, závisí do značné míry struktura a dynamika třídy jako skupiny a zároveň vývoj žáků samých jako členů třídy a do určité míry i jejich osobnostní rozvoj. V pozici a roli se jednotlivec jednak projevuje, jednak mění; proto je struktura pozic a rolí významným diagnostickým ukazatelem o stavu skupiny, i jedním z citlivých bodů, od něhož se odvíjejí a mohou odvíjet výchovné a transformační zásahy.

Do jaké pozice a role se jednatel dostane, to závisí na spolužácích a třídě jako celku, ale také na jeho individuálních charakteristikách a dispozicích.

Existují tři druhy nebo aspekty pozice žáka spolužáka, které nelze zanedbat při důkladnějším zkoumání třídy:

- pozice a systém pozic podle kompetence, zdatnosti, výkonnosti ve škole, především podle školní výkonnosti a zdatnosti;
- pozice a systém pozic podle vlivu, tj. podle podílu na řízení interakce ve skupině a skupiny vůbec;
- pozice podle obliby, podle stupně citového přijetí spolužáky;

Tyto tři uvedené kategorie pozic nejsou nezávislé, zčásti se vzájemně ovlivňují, buď posilují nebo také oslabují. Nelze však zjednodušeně usuzovat např. ze školní úspěšnosti žáka, z jeho známek na to, že bude mezi spolužáky zaujímat ve vlivu a oblibě vysokou pozici. Čím je třída starší a vyspělejší, tím méně toto platí – i když ovšem známky nejsou pro pozici mezi spolužáky zanedbatelné. (volně podle Hrabal, 2003)

Formálně bývá pořadí žáků vytvářeno např. na základě výsledků výuky, píle, aktivity ve výuce, chování, nebo na základě určité formálně oceňované mimovyučovací aktivity. Na prvním místě bývá vzorný žák, "primus" třídy, na posledním místě "černá ovce" třídy, žák považovaný často za líného, hloupého. Neformální pořadí žáků bývá zpravidla úplně jiné a tvoří se (spontánně) na základě jiných kritérií - sympatií, osobního charismatu, sociální či tělesné dominance,... Na prvním místě jsou "hvězdy", neformální vůdce, "dobří kamarádi"; na konci "šprti", outsideři, podivíni a ti, kteří se ostatních straní nebo si jich ostatní nevšímají.

Formálně mohou být skupiny ve třídě vytvářeny za různým účelem, např. pro diferencované či skupinové vyučování. Neformálně vznikají skupiny ve třídě na základě vzájemných sympatií a společných zájmů. Neformální skupiny ve třídě mohou být ve větší či menší míře vzájemně propojené či izolované. (volně podle Zieleniecová, 1997)

2.4.1 Základní dimenze žákovy pozice ve třídě

2.4.1.1 Kompetence

Celková pozice žáka ve třídě úzce souvisí s jeho kompetencí, výkonností – zvláště školní. Nejjednodušeji zjištělným ukazatelem školní kompetence žáka jsou známky, jeho školní prospěch. Ve většině škol je žákovo pořadí podle známek, školního prospěchu základním ukazatelem jeho pozice ve formální, institucionální struktuře třídy.

V pubertálních a středoškolských třídách uvádějí žáci málokdy známky v charakteristikách spolužáků a při zdůvodňování vztahu k nim. Neformální pozice žáka, jeho vliv a obliba, je s věkem stále více závislá na reálných výkonech a na dispozicích, které výkony umožňují a mají širší než školský význam. Ve vyšších třídách se vysoce hodnotí rozhled, hloubka speciálních znalostí a dovedností, méně píle, „nadměrná“ motivovanost a učební aktivita vede naopak spíše ke snížení pozic podle vlivu a oblíbenosti. V mnoha případech je ovšem vlastní příčinou odmítání „šprtů“ jejich nedostatečný, opožděující se nebo nezdravý rozvoj sociability (infantilní, až egocentrické zanedbávání postojů a názorů spolužáků a skupiny. Sociometrické výzkumy ukázaly, že nízká pozice podle školní kompetence, úspěšnosti a dispozic pro ni (např. podle inteligence tj. opožděující se úroveň rozvoje rozumových schopností) snižuje šanci zaujmout dobrou pozici ve vlivu a oblíbenosti.

Školní kompetenci konkuruje s rostoucím věkem širě pojatá zdatnost, kterou by bylo možno označit jako životní, a to pro život současný a s rostoucí vyspělostí třídy i pro perspektivní úspěšnost v dospělosti.

V některých pubertálních třídách – zvláště u chlapců – hypertrofuje zaměření na sport; u dívkách i chlapeckých tříd a skupin se sníženým zájmem o vzdělání se zase často obsazují pozice podle jednostranně chápané „životní“ kompetence, míry „dospělosti“ se zdůrazněním konzumních stránek: umět se oblékat, bavit, dělat dojem, mít úspěch u druhého pohlaví atd. Výchovně nežádoucí jednostrannost pojetí kompetence hrozí zvláště ve školách a třídách, kde se scházejí ve vyšším počtu málo školsky úspěšní a zainteresovaní dospívající žáci.

2.4.1.2 Vliv

Pozice podle vlivu vyjadřuje, v jakém rozsahu žák ovlivňuje interakci a činnost spolužáků i třídy jako celku. Pozici žáka podle vlivu v neformální struktuře není obtížné zjistit pozorováním, zvláště má-li učitel příležitost účastnit se života třídy i mimo vyučování. Pouhé zkušenosti a výsledky pozorování ve vyučování většinou nestačí a mohou vést i k pedagogickým omylům.

Determinanty vlivu žáka ve třídě jsou různorodé, většinu z nich lze zařadit do tří kategorií; zdatnost, kompetence, dále moc, a konečně motivace k ovlivňování spolužáků.

Zdatnost, kompetence – výrazně ovlivňuje pozici žáka podle vlivu ve třídě. Jde o dispozice a výkony v těch směrech, které třída přijala jako centrální hodnoty. Může to být nejen úspěšnost, ale také neúspěšnost (stane-li se např. projevem a prostředkem „boje“ třídy s učitelem a se školou). Kompetence a výkonnost se transformují ve vliv několika mechanismy, k nimž patří identifikace spolužáků s úspěšným žákem, který se stává identifikačním vzorem, modelem pro napodobení; a to pro ty jednotlivce, kteří nemohou napodobit jednání úspěšného jedince, přináší alespoň náhradní uspokojení prožíváním úspěchů zdatného spolužáka, které považuje kohezivní skupina za „naše“ úspěchy a jednotlivci do určité míry za úspěchy vlastní. Do určité míry je také třeba počítat i s rivalitou, či se skrytou nebo otevřenou agresivitou vůči zdatným.

Moc – další významný zdroj vlivu. Vůdčím postavám v neformální struktuře dává moc skupina svým sociálním tlakem na přijetí názorů a realizaci rozhodnutí žáka ve vedoucí pozici. Moc umožňuje tomu, kdo ji má, udělovat odměny a tresty v daleko větší míře a převážně také účinněji v porovnání s ostatními členy skupiny.

Moc úzce souvisí s vedoucí pozicí, z pozice jakoby vyplývá: hodnotit, rozhodovat, vést, pokud tyto činnosti učitel či žák s vysokou pozicí uskutečňuje, roste tím jejich moc i bez zvláštního úsilí.

Třetí komponentou, na níž výrazně závisí pozice jedince podle vlivu, jsou osobní dispozice v oblasti motivace a sociálních schopností a dovedností, které se projevují jako potřeba a schopnost ovlivňovat a regulovat partnery v interakci. Jde o potřebu sebeprosazení, širěji pojato o tendenci k sociální aktivitě, zvláště transformační.

V celku je pozice podle vlivu ve skupině jednou ze základních charakteristik členů a je úzce spjata s jejich rolí. Když analyzujeme determinanty, na nichž je závislá, a porovnáme je u jednotlivce s pozicí oblíbenosti a podle kompetence, získáváme důležité

informace o roli jednotlivce ve skupině a zároveň hypotézy o sociální stránce jeho osobnosti. Zjištění pozic význačných členů třídy podle vlivu dává také obraz o mocenské struktuře skupiny a zároveň o interpersonálních vztazích ve skupině z hlediska podílu jednotlivců na regulaci interakce v přátelských a jiných dyadických vztazích.

2.4.1.3 Obliba

Pozice podle obluby bývá označována také jako pozice podle akceptance, přijetí jedince skupinou, v jiných souvislostech jako popularita, sympatičnost, přitažlivost. Ve všech variantách tvoří její jádro emocionální přijetí či odmítnutí jedince partnery, a tím zároveň globální emocionální hodnocení člena skupiny ostatními. Oblibu je také možno chápat jako souhrn emocionálních komponent interakce a interpersonálních vztahů směřujících od ostatních členů k jedinci.

Hodnotnost jedince pro skupinu vyúsťuje nejen v pozici podle kompetence a nepůsobí jen na pozici podle vlivu, ale vytváří předpoklady i pro umístění ve skupinové hierarchii podle obluby, i když závislost tu není tak bezprostřední jako u vlivu.

Sociální síla, kompetence i vliv – bez sociability nevede k oblibě, ale může působit negativně. U žáků ve vysokých pozicích podle vlivu a moci i u učitelů, kteří musejí v zájmu skupiny zasahovat i negativně, „trestat“ v širším slova smyslu, je určité záporné působení vlivu na oblibu ve skupině zřejmé.

Další determinantou obluby je úroveň rozvoje interindividuální sociability, tj. morální a sociální vyspělost žáka projevovaná v činnosti a interakci. Pomoc druhým a jejich podpora, která vyplývá z empatie a reálné potřeby pomáhat, je hlubokým základem obluby a sociálního přijetí. Nesmí být jen „interpersonální taktikou“, která pramení převážně z hlubšího, často maskovaného motivu sebeprosazení a zisku. Jakmile nabude egocentrická, byť i pečlivě skrytá motivace v interindividuálních vztazích převahu, vede u partnerů k ambivalenci případně i odmítání jako „neupřímnost“, „faleš“, „podlézání“. Specifickým činitelem ovlivňujícím oblibu žáka u druhého pohlaví (nepřímo i u vlastního) je sexuální přitažlivost. Sexuální přitažlivostí rozumíme především specifické – přitažlivé – reagování na druhé pohlaví a přitažlivý tělesný vzhled. Při analýze pozice žáka podle obluby je třeba brát v úvahu zvláště zkreslující působení sexuální přitažlivosti či jejího opaku na vztah chlapců k děvčatům a opačně již od prepuberty, patrně s vyvrcholením v pubertálních třídách. Zkreslením je míněno zastínění

základnějších lidských sociálních (povahových) dispozic a úrovně sociálního a morálního rozvoje spolužáka jeho erotickou přitažlivostí. Zkreslení bývá silnější ve vztahu chlapců k děvčatům – zvláště v pubertě.

Vedle výše uvedených dispozic ovlivňuje oblibu zdánlivě vnější okolnost, kterou vyjádřil G. C. Homans pravidlem: „Sympatie roste s kontaktem“. Ve školní třídě se působení tohoto činitele zřetelně projevuje růstem emocionálního sblížení mezi sousedy v lavici, a naopak počátečními obtížemi nově příchozích žáků do kohezivní třídy.

Přes všechnu složitost a do určité míry i protikladnost činitelů, ovlivňujících oblibu – emocionální přijetí – žáka ve třídě či jiné výchovné skupině, zůstává jejím základem úroveň rozvoje jeho dispozic pro utváření pozitivních interpersonálních vztahů. (volně podle Hrabal, 2003)

2.4.2 Školní úspěšnost žáků

„Školní úspěšnost je definována tím, jak vyjadřuje uskutečnění nároků společnosti na osobnost, uplatňovaných prostřednictvím školy. Jde o takové požadavky, jejichž přijetím a zvládnutím se jedinec stává osobností, nachází prostor pro svoji realizaci, pro rozvoj svých bytostných sil, vyjádření své individuality. Školní úspěšnost žáka je možné chápat jako soulad vytvářený v průběhu výchovně vzdělávacích kooperací a řešící rozpory mezi požadavky školy na straně jedné a výkony, činnostmi a vývojem žákovy osobnosti na straně druhé. Důvody, proč se žáci učí a chtějí být školsky úspěšní, mohou být velmi různorodé. Jeden z možných důvodů je, že žák chce dosáhnout dobrých výsledků ve škole, protože jejich prostřednictvím dosahuje žádoucího postavení mezi spolužáky ve třídě.

V některých případech, a to zvláště u žáků, kteří nedosahují takových výsledků, jaké bychom mohli předpokládat na základě znalosti jejich schopností, se může objevit negativní motivace, která může být způsobena vlivy, které vycházejí přímo ze školního prostředí“. (Helus, Hrabal, 1979)

2.5 Role učitele

„Mezi základní kategorie popisující strukturu třídy patří pořadí žáků, vůdce třídy, skupiny ve třídě. Zvláštní místo ve struktuře třídy má třídní učitel. Tyto kategorie mají svůj význam jak ve formálním, tak v neformálním řádu třídy“. (Zieleniecová, 1997)

„Učitel je jeden ze základních činitelů výchovně vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaný, spoluzodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu. Školní pedagogické situace jsou charakterizovány vzájemným podněcováním, ovlivňováním a součinností především učitelů a žáků a žáků mezi sebou.

Do každé pedagogické situace se promítají vlastnosti osobnosti jejich účastníků. Atmosféra pedagogických situací je ovlivňována osobností učitele. Učitel působí na žáky komplexně“. (Kutínová, Wiedenová, 2001)

Učitel také ovlivňuje svým přístupem k žákům do značné míry sociální atmosféru ve třídě, příznivou buď pro uspokojování potřeby pozitivních vztahů, nebo potřeby prestiže. Tím, ať už vědomě či mimoděk, přispívá k formování určitých „hnacích sil“ činnosti a výkonu žáků, tím ovlivňuje - pozitivně nebo negativně - jejich skutečný výkon. (volně podle Helus, Hrabal, 1979)

„Pokud učitel má úspěšně pracovat, musí zvládnout nejméně tři relativně samostatné činnosti:

- získat dostatečné teoretické znalosti o sociálně-psychologických jevech, které se ve třídě odehrávají;
- umět alespoň orientačně diagnostikovat klima školní třídy;
- umět (na základě zjištěných skutečností) navrhnout a provést vhodnou intervenci“(Čáp, Mareš, 2001)

„Osobnost učitele podmiňuje významnou měrou kvalitu průběhu jeho setkání s žákem ve výchovně vzdělávacích situacích, je významným činitelem ovlivňujícím motivaci žáků k učení a školní práci vůbec. Učitelská profese vyžaduje od učitele plné ponoření do problematiky – do poznávání žáků a pedagogického působení, které by je oslovovalo a rozvíjelo. Na druhé straně musí svou angažovanost udržet v jistých mezích. Musí si ponechat čas na kultivaci vlastní osobnosti, rozvíjení svých zájmů, rozvíjení vztahů s jinými lidmi, aby jeho pohled na svět nebyl zúžený. Podstata učitelství spočívá v silném polárním napětí mezi zřetelem k látce a k duševnímu rozvoji žáka. Typ učitele je dán jeho větší nebo menší zaujatostí, buď vyučovacím předmětem nebo osobností žáka. Vzhledem k tomu vyčleňuje dva základní typy: logotropa a paidotropa.

Logotrop se spíše orientuje na vědu, obsah vyučovacího předmětu a na problematiku vyučování vůbec. Je teoreticky zaměřený, sleduje znalosti žáků, ideál vzdělání a snaží se pro tyto hodnoty získat žáky.

Paidotrop se orientuje hlavně na žáka, na jedince nebo na skupinu. Učitel plní ve společnosti významnou, nezastupitelnou funkci – připravuje mladou generaci pro její budoucí produktivní život. Sociální role učitele je dána jeho vztahy s žáky i žáků mezi sebou ve třídě“.(Kutínová, Wiedenová, 2001)

Formálně patří třídní učitel ke třídě (jeho vztahy ke třídě jsou formálním řádem jasné dány). Neformálně k ní může patřit, ale může stát i mimo či být jejím protivníkem. Pro učitele, který neformálně ke třídě nepatří, je velmi obtížné poznat její neformální řád. (volně podle Zieleniecová, 1997)

3 Praktická část

Jedná se o práci s empirickým charakterem. Práce by měla zmapovat školní třídu z hlediska vlivu, obliby a školní úspěšnosti.

3.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části je zjistit pomocí dotazníku oblibu a vliv dětí staršího školního věku ve třídě ve srovnání s jejich prospěchem.

3.1.1 Stanovení předpokladů

Předpoklad č. 1 – Lze předpokládat, že žák, který patří mezi nejvlivnější žáky ve třídě, má zároveň i prospěch do průměru 2.

Předpoklad č. 2 – Lze předpokládat, že žák, který je nejoblíbenějším žákem, je zároveň nejúspěšnější.

Předpoklad č. 3 – Lze předpokládat, že žák, který je nejaktivnější při výuce, je také zároveň nejúspěšnější.

3.2 Použité metody

3.2.1 Metody použité k získávání dat

V průzkumu byl použit standardizovaný sociometrický test a v tomto testu se hodnotí obliba a vliv. Dle Hrabala, jak uvádí Fi. Muni (2008): „Obecným cílem metody je sonda do struktury vztahů ve třídě, zvláště zjišťování pozic z hlediska vlivu a obliby. Naplnění tohoto cíle je geniálně jednoduché. Každý žák ohodnotí své spolužáky ve třídě ze dvou hledisek:

1. za jak vlivné je považuje
2. jak jsou mu sympatičtí

Použít se může od 5. třídy ZŠ. Autorem je Vladimír Hrabal (1979).

Důležité je získat podrobnou a komplexní mapu vztahů mezi všemi žáky navzájem. Z těchto zevrubných výsledků lze zpracovat řadu cenných skupinových a individuálních informací a indexů.

SO-RA-D má přes všechny svoje výhody jedno slabší místo. Neukáže nám zřetelněji, jak se jednotliví žáci vztahují k šikanování a vůbec k násilí. Nepoznáme z něj uspokojivě, jaké normy jsou ve třídě vyznávány. Při použití této metody je rovněž nezbytné žáky motivovat, aby byli přesvědčeni o reálném významu svých odpovědí a byli si jisti, že jich učitel nezneužije (např. zdůvodnit dotazník konáním výzkumu tříd ve škole a jejich vzájemného srovnání, přípravou skupinového vyučování ap.)

Pro doplnění a dokreslení metody SO-RA-D byl dětem předložen malý dotazníček, který se skládal z patnácti otázek. Otázky byly otevřené.

Další metoda, která byla použita, byl rozhovor s třídní učitelkou této třídy, která se snažila třídu charakterizovat a určit skupiny, které se ve třídě tvoří.

Jelikož práce má mapovat vliv, oblibu ve vztahu k úspěšnosti žáků, bylo zde pro úplnost práce použito studium spisové dokumentace. Z dokumentace byly zjišťovány průměry za pololetí u jednotlivých žáků.

3.2.2 Metody použité ke zpracování dat

Ke zpracování získaných dat pomocí dotazníku SO-RA-D byly použity matematické metody (průměry) a k zaznamenání získaných dat byly použity tabulky.

3.2.3 Předvýzkum a jeho výsledky

V předvýzkumu jsem se snažila ověřit srozumitelnost dotazníku na respondentech, kteří byli vybráni ze třídy, která by se měla stát vybranou skupinou pro zjišťování vlivu a obliby.

Nebyly zjištěny zásadní nedostatky, které by bránily v použití dotazníku. Žáci zadání rozuměli a pracovali samostatně.

Došlo ke změně pouze při uvádění důvodů ve sloupci B a D. Zde se uváděly důvody pouze tam, kde byla přidělena známka 1 nebo 5.

V novém dotazníku již žáci měli uvádět důvody všude tam, kde hodnotili známkou 1,2 a 4,5. Tím by se měl rozšířit pohled na žáky, kteří jsou hodnoceni známkou 2 a 4.

3.3 Popis zkoumaného vzorku

Zkoumaný vzorek byl vybrán ze základní školy, která se nachází v menším městě. Jedná se o heterogenní skupinu, která se skládá ze 30ti žáků.

Celkový počet 30 žáků tvoří 12 chlapců a 18 děvčat. 2 žáci byli nepřítomni, takže hodnotilo celkem 28 dětí. (viz tabulka č. 1)

Jedná se o 7. ročník základní školy, tudíž o starší školní věk. Jak uvádí Vágnerová (2005, s. 237): „Starší školní věk, resp. období 2. stupně základní školy, trvá do ukončení povinné školní docházky, to znamená přibližně do 15 let. Z biologického hlediska jde o období pubescence, tj. první fáze dospívání“.

Děti jsou spolužáky již od první třídy. Tato třída je celkem průměrná. Nejsou zde výrazné výchovné ani výukové problémy.

Minulý rok prospělo s vyznamenáním celkem 11 žáků, prospělo 18 žáků a neprospěl pouze 1 žák. Celkový prospěch třídy činí 1, 87. Nepovinné zájmové kroužky navštěvuje 16 dětí. (viz. tabulka č. 2)

Za I. pololetí nedošlo k výrazným absencím, neomluvená hodina nebyla ani jedna.

Spolupráce s rodiči této třídy je vcelku dobrá. Rodiče mají zájem o prospěch a chování dětí. Samozřejmě, že v každé třídě se najde nějaká výjimka. Učitelé chodí do této třídy učit celkem rádi.

Tento vzorek byl vybrán náhodně – viz. tabulka č.1, 2

Tabulka č. 1 Počet žáků ve zkoumané třídě

Celkem	Chlapci	Dívky	nepřítomni
30	12	18	2

Tabulka č. 2 Prospěch žáků – počet

Vyznamenání	Prospělo	Neprospělo	Záj. kroužky	Průměr
11	18	1	16	1,87

3.4 Průběh průzkumu

Průzkum probíhal na základní škole při běžném vyučování. Dotazníky byly dětem rozděleny a děti samostatně pracovaly. Žáci přistupovali k zadané práci zodpovědně po předchozím upozornění na závažnost práce. Práce probíhala v klidu po jednu vyučovací hodinu. Žákům byl vysvětlen způsob hodnocení dle následujícího návodu. Na konci hodiny byly všechny dotazníky vráceny, takže návratnost byla 100%.

3.4.1 Způsob hodnocení a interpretace žákům

Sloupek A - Vliv

Vliv žáka se pozná - do jaké míry dají na jeho slovo a přizpůsobí se mu.

Nerozlišujeme dobrý nebo špatný vliv, ale obecně – podle vlastního mínění. Pokud žák neví známku – měl by si představit žáka v situaci a porovnat s jinými žáky. Žáci by měli pracovat bez váhání, ale zase ne bez promyšlení.

- 1 – nejvlivnější žák třídy
- 2 – patří mezi několik nejvlivnějších
- 3 – má průměrný vliv jako většina žáků
- 4 – má slabý vliv
- 5 – nemá žádný nebo téměř žádný vliv

Sloupek B – Proč ?

Hodnotí se tam, kde je známka 1, 2 nebo 4, 5 – zamyslet se nad otázkou – Proč je nejvlivnější nebo nemá žádný nebo téměř žádný vliv. U hodnocení 3 se důvod neudává.

Sloupek C – Sympatie

Sympatie jsou hodnoceny stejně jako vliv. Sympatickým se jeví člověk, který je příjemný. Je důležité zdůraznit, že sympatie jsou u každého individuální a každý to má jinak nastaveno.

- 1 – velmi sympatický
- 2 – sympatický
- 3 – ani sympatický ani nesympatický
- 4 – spíše nesympatický
- 5 – nesympatický

Sloupek D – Proč ?

Hodnotí se tam, kde je známka 1,2 nebo 4, 5 – zamyslet se nad tím – Proč je ten či jiný velmi sympatický nebo nesympatický. U hodnocení 3 neudáváme důvod. viz. *příloha č. 1-2*

3.5 Získaná data a jejich interpretace

3.5.1 Hodnocení třídního učitele

Třídní učitel hodnotí třídu jako klidnější v porovnání s ostatními třídami na škole.

Za vůdce třídy označil třídní učitel Tomáše M. Negativní vliv ve třídě má Veronika M., jelikož strhává spolužáky k nepozornosti, narušuje výuku a bere spolužákům věci.

Pozitivní vliv na žáky má Adéla P. svým klidným a slušným vystupováním. Je velice ochotná a pracovitá.

Tato třída je docela početná, tudíž se tvoří skupiny. V této třídě jsou dvě hlavní skupiny. První skupina se tvoří kolem Alice H. – k této skupině patří Denisa D., Zuzana Pod., Dominika H.

Druhá skupina se tvoří kolem Dominika B. – do této skupiny patří Tomáš H., Mirek Č., Štěpán H., Tomáš D., Tomáš M.

Stranou třídy z chlapců je Jakub V. a Lukáš M.

Lukáš M. – přišel z jiné školy, jeho vystupování odpovídá termínu – mladý-starý. Nedokáže respektovat soukromí spolužáků – je schopen se spolužákům hrabat v osobních věcech, neustále radí a řeší svoje problémy v rodině.

Jakub V. – neumí ničím upoutat, je velice neohrabaný, obézní, má problémy s hygienou. Tento stav se nemění od první třídy.

Třídní učitel upozornil na dva nevýrazné žáky – nedá se říci, že by byli neoblíbení. Jedná se o Vaška S. a Michala K.

Stranou kolektivu z děvčat je Kristýna H. a Aneta Š. Obě dívky přešly z jiné školy.

Nejsympatičtější dívkou podle třídního učitele je Denisa D. a Zuzana Pod. – na vše přistoupí a jsou velice ochotné.

Za negativní skupinu byla označena skupina, která se tvoří kolem Veroniky M. K této skupině patří Sandra S. a Radka N.

Problémy ve třídě jsou způsobeny velkým počtem dětí – při hodinách je třída hlučná, dochází k problémům o přestávkách, jelikož často něco rozbíjí. Jedná se o pomůcky, dveře atd. Problémy v učení – špatná domácí příprava, ale výrazné problémy nejsou.

3.5.2 Hodnocení vlivu, sympatií a úspěšnosti

Tabulka č. 3 - Výsledky vlivu a sympatií - seřazené dle pořadí viz. příloha č. 3,4

Pořadí žáků	vliv	Pořadí žáků	sympatie
1. Tomáš M.	1,63	1. Denisa D.	2,00
2. Denisa D.	2,07	2. Dominik.B.	2,04
3. Dominik B.	2,22	3. Tomáš D.	2,07
4. Tomáš D.	2,30	4. Sandra S.	2,15
5. Lucie P.	2,37	5. Jana S.	2,19
6. Sandra S.	2,41	5. Tomáš M.	2,19
6. Jana S.	2,41	6. Alice H.	2,30
7. Štěpán H.	2,44	7. Adéla P.	2,33
8. Alice H.	2,59	8. Štěpán H.	2,41
8. Adéla P.	2,59	9. Tereza H.	2,48
9. Jan P.	2,78	10. Dominika H.	2,56
9. Veronika Miz.	2,78	10. Lucie P.	2,56
10. Zuzana Pod.	2,85	11. Zuzana Pod.	2,59
11. Tomáš H.	2,93	12. Veronika Mat.	2,67
12. Radka N.	3,00	13. Jan P.	2,70
12. Tereza H.	3,00	13. Tomáš H.	2,70
13. Dominika H.	3,04	14. Kateřina H.	2,74
13. Veronika Mat.	3,04	15. Miroslav Č.	2,81
14. Miroslav Č.	3,11	16. Veronika Miz.	2,85
15. Kateřina H.	3,15	17. Zuzana Prok.	2,89
16. Zuzana Prok.	3,33	18. Radka N.	2,96
17. Václav S.	3,44	19. Michal K.	3,00
18. Michal K.	3,57	20. Václav S.	3,19
19. Kristýna H.	3,78	21. Lukáš M.	3,37
20. Lukáš M.	3,89	22. Kristýna H.	3,52
21. Radka H.	4,07	23. Aneta Š.	3,56
22. Aneta Š.	4,15	24. Radka H.	3,96
23. Jakub V.	4,89	25. Jakub V.	4,67

Dle seřazených výsledků v tabulce č.3 ve sloupci **vliv** - lze usuzovat, že největší vliv ve třídě má patrně Tomáš M. se značným náskokem, jelikož jako jediný získal průměr 1,63. Tento výsledek se shoduje s výrokem třídního učitele, který také za vůdce označil Tomáše M.

Důvody pro hodnocení Tomáše M.:

- vtipný, nevyrušuje při hodinách, je s ním zábava
- je ve školním parlamentu, sjedná si respekt, vedoucí party
- upozorňuje na sebe, „típek“ na průšvihy
- je velice oblíbený, má vlivného kamaráda
- všichni dají na jeho slova, je kamarád
- dělá „blbosti“, je to třídní „šašek“
- má dobré „hlášky“ o hodině
- všichni ho „berou“, myslí si, že je „král“, je vůdcem party

Při hodnocení vlivu Tomáše M. se při určování důvodu neobjevil žádný důvod negativní a tento chlapec byl hodnocen nejhůře známkou 3.

Z těchto skutečností tedy vyplývá, že Tomáš M. má patrně největší vliv ve třídě a dá se označit i za vůdce této třídy.

Dále se na předních pozicích umístila Denisa D. s průměrem 2,07.

Důvody pro hodnocení Denisy D.:

- kamarádí se všemi, zapojuje se do akcí třídy, sama akce organizuje
- je ve školním parlamentu
- je jako vůdce třídy, má dobré názory,
- „má staršího brácha a ten má kamarády“
- je v pohodě, „má to v hlavě srovnané“
- nehádá se, „holka na povídání“, zajímavá
- je chytrá, hezká, vysoká, „bárbínka“

Denisa D. byla také hodnocena do známky 3, tudíž její vliv je také patrný. Je zajímavé, že byla v jednom případě hodnocena známkou 5, a to od Dominika B., který ji označil za dívku, se kterou se nekamarádí. Konkrétnější důvod nebyl udán.

Třetí místo obsadil Dominik B. s průměrem 2,22 a tento chlapec byl označen za vtipného, oblíbeného a silného. Několik žáků uvedlo, že má dobré kamarády a umí se dobře vyjadřovat. Těsně za ním se umístil Tomáš D. s průměrem 2,3, který byl označen za žáka, který je dobrý ve sportu, je zábavný a spolužáci se po něm „opičí“.

Na posledním místě se umístil Jakub V. s průměrem 4,89. Jakub byl vesměs všemi žáky hodnocen známkou 4-5.

Důvody pro hodnocení Jakuba V.:

- nemá ho nikdo rád
- nedodrží hygienu (smrdí, nekoupe se, je ošklivý)
- je jiný než ostatní, chová se jako „dítě“
- není oblíbený
- všem vadí, že je obézní
- nebaví se a je nemožný

V tomto případě je evidentní, že tento chlapec je na okraji této třídy. Spolužáci ho neberou mezi sebe. Z uvedených důvodů je patrné, že chlapec zanedbává svoji hygienu, tudíž lze usoudit, že za spoustu problémů si může sám.

O něco lépe se umístila Aneta Š. s průměrem 4,15.

Důvody pro hodnocení Anety Š.:

- „je jí jedno, co se ve třídě děje“
- je tichá, „bláznivá“, nebaví se s ostatními
- nezapojuje se do třídních akcí
- žaluje
- je to „šedá myš“, nikdo ji nevnímá

Mezi posledními se také umístila Radka H. s průměrem 4,07. Podle spolužáků tato dívka nekomunikuje, lže, neučí se a nikoho nezajímá.

Lukáš M. získal průměr 3,89. Je to žák, kterého nemají rádi, dělá chytrého, nedokáže zapadnout. Byl označen za žáka, který je jako „z jiné planety“ a snaží se podlézat učitelům.

Výsledek vlivu potvrzuje výrok třídního učitele, že Jakub V., Lukáš M. a Aneta Š. stojí spíše stranou třídy.

Seřazené výsledky **sympatií** nám potvrzují výrok třídního učitele, že nejsympatičtějším žákem je Denisa D., která získala průměr 2.

Důvody pro hodnocení Denisy D.:

- vše jí můžu svěřit, není urážlivá
- je kamarádká, hezká
- dobře se s ní povídá, umí dobře mluvit, nezvyšuje zbytečně hlas

Dle uvedených důvodů se jeví, že tato dívka dokáže naslouchat, možná i poradit a povzbudit. Bylo by možné ji označit za „třídní vrbu“. Podle uvedených důvodů je tato dívka atraktivní dle vzhledu i dle povahy. I v hodnocení sympatií Denisa D. byla hodnocena do známky 3. Získala pouze jednou za 5, také od Dominika B., který ji hodnotil za velice nesympatickou.

V tomto případě by bylo zajímavé zkoumat, co Dominika B. vede k takovému hodnocení Denisy D., která je zbytkem třídy hodnocena velice pozitivně.

Těsně za Denisou D. se umístil Dominik B., který získal průměr 2,04.

Důvody pro hodnocení Dominika B.:

- je vtipný, v pohodě, nenadává
- má dobrý styl

Tento chlapec byl také v hodnocení sympatií hodnocen do známky 3. Jediná Alice H. ohodnotila Dominika B. známkou 4 a její důvody jsou, že si hraje na „drsnáka“ a „machruje“. Pokud porovnáme hodnocení vlivu Dominika B., kde ho Alice H. ohodnotila známkou 2 a její důvody jsou, že je „dost silný a populární“, dalo by se předpokládat, že Alice H. bere Dominika B. jako za vlivnějšího, ale je jí nesympatický pro své „machrování“.

Je zajímavé, že nejvlivnější žák třídy Tomáš M. se umístil podle sympatií na 5. místě s průměrem 2,19. Spolužáci ho sice označují za vtipného a za dobrého kámoše, ale také za frajera. V hodnocení sympatií již byl hodnocen jednou známkou 5 od Lukáše M., který ho hodnotí jako „fajera a machýrka“.

Mezi posledními se z pohledu sympatií opět umístil Jakub V., který získal vysoký průměr 4,57. Byl hodnocen převážně známkou 4 - 5.

Důvody pro hodnocení Jakuba V. :

- hygiena, která se neustále opakuje
- vzhled, je nechutný, dělá všem naschvály
- nestará se o sebe, „je divný“, obézní
- „nejhorší kluk ze třídy, neustále mluví a vylévá si na nás zlost“

Jakub V. byl pouze 2x ohodnocen známkou 3.

Dále se na konci objevují stále stejná jména jako v hodnocení vlivu – jedná se o Radku H., která získala průměr 3,96. Spolužáci ji hodnotí jako dívku, která kouří, je nepříjemná, patří ke špatné partě, je to „flákačka“ a nezapojuje se do třídních akcí.

Těsně před Radkou H. skončila Aneta Š, která získala průměr 3,56 a v očích třídy se jeví jako „hloupá, stydlivá a nezábavná“.

Tabulka č. 4 - Porovnané výsledky vlivu a prospěchu:

Pořadí žáků	vliv	Prospěch - průměr
1. Tomáš M.	1,63	1,86
2. Denisa D.	2,07	1,64
3. Dominik B.	2,22	2,00
4. Tomáš D.	2,30	1,43
5. Lucie P.	2,37	1,86
6. Sandra S.	2,41	1,79
6. Jana S.	2,41	1,36
7. Štěpán H.	2,44	1,71
8. Alice H.	2,59	1,00
8. Adéla P.	2,59	1,00
9. Jan P.	2,78	1,50
9. Veronika Miz.	2,78	2,79
10. Zuzana Pod.	2,85	1,43
11. Tomáš H.	2,93	2,50
12. Radka N.	3,00	1,93
12. Tereza H.	3,00	1,00
13. Dominika H.	3,04	1,14
13. Veronika Mat.	3,04	1,43
14. Miroslav Č	3,11	3,00
15. Kateřina H.	3,15	1,50
16. Zuzana Prok.	3,33	1,14
17. Václav S.	3,44	2,21
18. Michal K.	3,57	2,21
19. Kristýna H.	3,78	1,93
20. Lukáš M.	3,89	1,57
21. Radka H.	4,07	2,50
22. Aneta Š	4,15	3,07
23. Jakub V.	4,89	2,36

V tabulce č.4 je porovnán vliv s průměrným prospěchem žáků. Je tedy zřejmé, že žáci, kteří se umístili mezi nejvlivnějšími mají zároveň prospěch do 2,00.

Když bychom se zaměřili na prvních pět nejvlivnějších, tak těsně v tomto poměru skončil pouze Dominik B., který se ve vlivu umístil na třetím místě a jeho průměrný prospěch je rovné 2,00. Průměry ostatních žáků jsou v rozmezí 1,43 – 1,86.

Tímto výsledkem a následným porovnáním byl potvrzen předpoklad č. 1, který předpokládal, že žák, který patří mezi nejvlivnější má zároveň prospěch do 2,00.

Tabulka č. 5 - Porovnané výsledky obliby (sympatií) a prospěchu (úspěšnost):

Pořadí žáků	Sympatie	Prospěch úspěšnost
1. Denisa D.	2	1,64
2. Dominik.B.	2,04	2,00
3. Tomáš D.	2,07	1,43
4. Sandra S.	2,15	1,79
5. Jana S.	2,19	1,36
5. Tomáš M.	2,19	1,86
6. Alice H.	2,30	1,00
7. Adéla P.	2,33	1,00
8. Štěpán H.	2,41	1,71
9. Tereza H.	2,48	1,00
10. Dominika H.	2,56	1,14
10. Lucie P.	2,56	1,86
11. Zuzana Pod.	2,59	1,43
12. Veronika Mat.	2,67	1,43
13. Jan P.	2,70	1,50
13. Tomáš H.	2,70	2,50
14. Kateřina H.	2,74	1,50
15. Miroslav Č.	2,81	3,00
16. Veronika Miz.	2,85	2,79
17. Zuzana Prok.	2,89	1,14
18. Radka N.	2,96	1,93
19. Michal K.	3,00	2,21
20. Václav S.	3,19	2,21

21. Lukáš M.	3,37	1,57
22. Kristýna H.	3,52	1,93
23. Aneta Š	3,56	3,07
24. Radka H.	3,96	2,50
25. Jakub V.	4,67	2,36

Tabulka č. 5 nám porovnává sympatie (oblibu) a průměrný prospěch. Průměrný prospěch lze určit jako úspěšnost či neúspěšnost určitého žáka.

Na předních místech se umístili žáci, kteří jsou celkem úspěšní, ale tento výsledek nám více méně nepotvrzuje předpoklad č. 2, který předpokládá, že žák, který je nejoblíbenější je zároveň nejúspěšnější.

Nejúspěšnějšími žáky v této třídě jsou: Alice H., Adéla P. a Tereza H., jejichž průměrný prospěch je 1,00. Alice H. se umístila na místě šestém, Adéla P. na místě sedmém a poslední z této nejúspěšnější skupinky Alice H. se umístila na místě devátém. Tudíž je zřejmé, že obliba čili sympatie nemusí jít ruku v ruce s úspěšností.

Průměrný prospěch třídy činí 1,87. Jde tedy o třídu s úctyhodným prospěchem. Pokud bychom zrekapitulovali průměrný prospěch, tak tři žákyně mají průměrný prospěch 1,00 a osm žáků má průměr do 1,50. Pouze dva žáci mají průměrných prospěch od 3,00 do 3,07 a jeden žák měl tři nedostatečné.

3.5.3 Dotazník

Výsledky, které jsme získali v hodnocení vlivu a sympatií, můžeme porovnat s výsledky dotazníku, který žáci vyplňovali anonymně. Tam, kde měli udávat jméno, měli zadat jméno a první písmenko jeho příjmení. viz. *příloha č. 5-6*

Z těchto otázek vyplynulo, že se ve třídě tvoří menší podskupinky, které se spolu nejvíce schází.

Jedna z takových podskupinek je dívčí – Alice H., Denisa D., Dominika H. Druhá podskupinka je chlapecká, jejíž vůdcem je Tomáš M. a dále sem patří Dominik B. Štěpán H. Tomáš H., Miroslav Č., Tomáš D.

Obdiv spolužáků, kteří se dobře učí, je půl na půl. Což je jev celkem pozitivní.

Schválnosti spolužákům v této třídě provádí převážně Tomáš M., kterého spolužáci označili 10x, což je dosti vysoký počet.

Je možné tedy tvrdit, že tento žák má sice naprostý vliv v této třídě, ale z důvodu, že provádí schválnosti spolužákům je z hlediska sympatií průměrný.

Za vzor ve třídě byla označena Adéla P. – 2x a Denisa D. – 1x. Ostatní žáci žádný vzor ve třídě nemají.

Na otázku, zdali si samotní žáci připadají oblíbení ve třídě či ne, odpovědělo 14 žáků ano, a 13 žáků ne. Je to vlastně osobní pocit každého žáka, jak se sami hodnotí. Je to i o tom, jak se ve třídě cítí, či mají sami nějaký problém, či problémy se sebevědomím.

Tři nejoblíbenější spolužáci, které si vezmeš na pustý ostrov: Objevilo se zde několik jmen. Nejvíce hlasů získal Dominik B., Tomáš M, Tomáš H a Veronika Mat. Tito žáci byli označeni 4x. Ostatní se pohybovali v označení od 2 do 1. Je tedy možné usuzovat, že zde nejsou výrazné typy.

Tomáš M. figuruje i v jiných situacích, tudíž jde o žáka, který určitým způsobem převyšuje a ovlivňuje ostatní.

K hádkám v této třídě dochází asi často. Hlavním provokatérem se jeví Tomáš M. Poté zde byla uvedena častěji jména Radka N., Jakub V.. Ti byli označeni 2x.

Hlavní slovo v této třídě má Tomáš M., který získal 19 hlasů, což je velmi vysoké číslo.. Za ním se objevila Denisa D., která získala 7 hlasů.

Tento výsledek jenom potvrzuje výsledek ze šetření vlivu, kde se Tomáš M. umístil na prvním místě a Denisa D. na druhém.

V této třídě je podle všech hlasů a šetření největším outsiders Jakub V. Jeho názor není spolužáky vůbec akceptován, straní se kolektivu. Do kolektivu ho není převážná většina schopna zapojit, ale ani ho zřejmě zapojit nechtějí. Tento žák je také zřejmě většinou terčem posměchu a podle mého názoru i ponižování.

U učitelů je, podle spolužáků, nejoblíbenější Adéla P., která získala téměř plný počet hlasů. Důvody proč si žáci myslí, že je oblíbená u učitelů jsou:

- je chytrá
- ochotná
- milá.

Daleko za touto dívkou se umístila Tereza H., kterou označila třída 5x. Důvod byl stejný – je chytrá.

K fyzickým potyčkám (tedy „rvačkám“) v této třídě dochází zřejmě často, neboť tuto otázku kladně označilo 20 žáků. Nemyslím si, že je to v dnešní době nějak výjimečné. Zajímavé je, že na otázku, kdo „rvačky“ či fyzické potyčky vyvolává, dostal nejvíce hlasů Štěpán H. a o něco méně Tomáš M.. Oba chlapci jsou také členy stejné party.

Kolektivu se nejvíce straní Jakub V, Lukáš M., a Aneta Š. O zapojení těchto stranících se spolužáků zájem evidentně nebyl. Snaha se projevila pouze u 3 spolužáků.

Většina dětí určila, že u nich žádné party nejsou. Několik žáků určilo, že vůdčí partou v této třídě jsou kluci, kteří „dělají blbosti a mají vždy hlavní slovo, všichni se jich bojí, poslouchají je“. Je to parta, jejíž vůdcem je Tomáš M..

Na otázku, zda-li si myslí, že jsou dobrým kolektivem, odpovědělo pouze 9 žáků negativně, tudíž se dá třída označit za dobrý kolektiv.

3.5.4 Index náklonnosti

Tabulka č. 6 - Index náklonnosti ve vztahu k prospěchu

pořadí žáků	Index náklonnosti	Prospěch úspěšnost
1. Jakub V.	2,2	2,36
2. Jan P.	2,3	1,50
3. Lukáš M.	2,4	1,57
3. Miroslav Č.	2,4	3,00
4. Michal K.	2,5	2,21
4. Sandra S.	2,5	1,79
4. Jana S.	2,5	1,36
4. Lucie P.	2,5	1,86
5. Tereza H.	2,6	1,00
5. Veronika Ma.	2,6	1,43
5. Veronika Mi.	2,6	2,79
5. Radka N.	2,6	1,93
6. Adéla P.	2,7	1,00
6. Dominika H.	2,7	1,14
7. Tomáš D.	2,8	1,43
7. Štěpán H.	2,8	1,71
7. Zuzana Pr.	2,8	1,14
8. Alice H.	2,9	1,00
8. Kateřina H.	2,9	1,50
8. Tomáš H.	2,9	2,50

9. Dominik B.	3	2,00
9. Denisa D.	3	1,64
9. Kristýna H.	3	1,93
9. Zuzana Po.	3	1,43
10. Tomáš M.	3,3	1,86
10. Aneta Š.	3,3	3,07
11. Václav S.	3,4	2,21
12. Radka H.	3,6	2,50

V tabulce č. 6 lze z hodnocení sympatií zjistit index náklonnosti, který ukazuje průměr známek, které žák udělil při posuzování oblíbenosti čili sympatií. Index náklonnosti více přibližuje žáka a udává jeho vnitřní obraz a jeho vztah ke třídě, zda-li spolužáky spíše přijímá či odmítá.

Výše uvedená tabulka nám porovnává index náklonnosti a průměrný prospěch žáka. Již na první pohled je zřejmé, že prospěch žádným způsobem neovlivňuje index náklonnosti. Index náklonnosti se v této třídě pohybuje v rozmezí od 2,2 do 3,6.

Na prvním místě se umístil Jakub V., jehož index náklonnosti je 2,2 a jeho průměrný prospěch 2,36. Za Jakubem V. se umístil Jan P., jehož index náklonnosti je 2,3 a průměrný prospěch 1,50.

Na dalších místech se umístili žáci, kteří mají index náklonnosti od 2,4 do 2,9 a jejich průměrný prospěch se pohybuje od 1,00 do 3,00.

Žáci, jejichž index náklonnosti se pohybuje od 3 do 3,6 mají průměrný prospěch od 1,43 do 3,07. Tudíž je jasné, že prospěch a index náklonnosti nemají zřejmě žádnou souvislost.

Tabulka č. 7 - Porovnání sympatií s indexem náklonnosti

Pořadí žáků	sympatie	Index náklonnosti
1. Denisa D.	2	3
2. Dominik.B.	2,04	3
3. Tomáš D.	2,07	2,8
4. Sandra S.	2,15	2,5
5. Jana S.	2,19	2,5

5. Tomáš M.	2,19	3,3
6. Alice H.	2,30	2,9
7. Adéla P.	2,33	2,7
8. Štěpán H.	2,41	2,8
9. Tereza H.	2,48	2,6
10. Dominika H.	2,56	2,7
10. Lucie P.	2,56	2,5
11. Zuzana Pod.	2,59	3
12. Veronika Mat.	2,67	2,6
13. Jan P.	2,70	2,3
13. Tomáš H.	2,70	2,9
14. Kateřina H.	2,74	2,9
15. Miroslav Č.	2,81	2,4
16. Veronika Miz.	2,85	2,6
17. Zuzana Prok.	2,89	2,8
18. Radka N.	2,96	2,6
19. Michal K.	3,00	2,5
20. Václav S.	3,19	3,4
21. Lukáš M.	3,37	2,4
22. Kristýna H.	3,52	3
23. Aneta Š	3,56	3,3
24. Radka H.	3,96	3,6
25. Jakub V.	4,67	2,2

Tabulka č. 7 porovnává dosažené sympatie spolužáků a následně index náklonnosti konkrétních žáků vůči třídě. Nejsympatičtější žákem se stala Denisa D., která získala průměr 2, ale její index náklonnosti je pouze 3. Je tedy oblíbenou žákyní, ale její vztah ke třídě je průměrný. Těsně za Denisou D. v sympatiích se umístil Dominik B., jehož známka sympatií činí 2,04, ale index náklonnosti vůči třídě je shodný s indexem náklonnosti Denisy D., tedy průměrný. Na třetím místě skončil Tomáš D. s průměrnou známkou 2,07 a jeho index náklonnosti je také spíše průměrný 2,8.

Zajímavé je porovnání Tomáše M., který v sympatiích skončil na pátém místě spolu s Janou S. a získali shodně průměrnou známku 2,19. Index náklonnosti Tomáše M. je

3,3, což je lehce podprůměrná známka a dalo by se říci, že Tomáš M. má spíše odmítavější postoj ke spolužákům. Toto porovnání je zvláštní, jelikož Tomáš M. patří mezi oblíbenější či sympatičtější žáky. Index náklonnosti u Jany S. je 2,5, tudíž je zřejmé, že její obliba se již více shoduje s jejím postojem ke třídě a vypovídá spíše o pozitivnějším přístupu ke spolužákům.

Radka H. v hodnocení sympatií skončila na předposledním místě s průměrnou známkou 3,96, což je již hodně pod průměrem a s tímto výsledkem se celkem shoduje i nejvyšší průměrná známka indexu náklonnosti, která činí 3,6. Radka H. má evidentně odmítavý postoj ke třídě.

Nejzajímavější výsledek vyšel u Jakuba V., který v hodnocení sympatií skončil na posledním místě, ale jeho index náklonnosti je nejlepší ze třídy s průměrnou známkou 2,2. Dalo by se tedy tvrdit, že ačkoli je Jakub V. z pohledu svých spolužáků spíše odmítán, tak jeho postoj či vztah ke spolužákům je laděn velice pozitivně. Tento výsledek je velice udivující

3.5.5 Aktivita žáků

Tabulka č. 8 - Aktivita žáků v porovnání s úspěšností ve škole

Nejaktivnější žáci při hodinách	Průměrný prospěch	Žáci bez aktivity při hodinách	Průměrný prospěch
1 Alice H.	1,00	1. Veronika Miz.	2,79
2. Tereza H.	1,00	2. Václav S.	2,21
3. Adéla P.	1,00	3. Tomáš H.	2,50
4. Jan P.	1,50	4. Miroslav Č.	3,00
5. Zuzana Pod.	1,43	5. Radka H.	2,50
6. Štěpán H.	1,71	6. Aneta Š.	3,07

Třídní učitelka tuto třídu hodnotí dobře. Celkově se ve třídě dobře pracuje, i když práce je náročnější vzhledem k vyššímu počtu žáků.

Jako nejaktivnější při vyučování se z pohledu učitelů jeví Alice H., Tereza H. a Adéla P. Ve všech oblastech je na dívky největší spoleh. Všechny dívky mají průměr 1,00. Dalšími aktivnějšími žáky jsou Jan P., Zuzana Pod. a Štěpán H., kteří mají průměr od 1,43 do 1,71. Uvedení žáci jsou snaživí, zadávané úkoly plní včas a samostatně. Při hodinách pracují bez větších problémů. Jejich komunikační schopnosti a dovednosti jsou přinejmenším na slušné úrovni. Nedělá jim problém logické myšlení ani používání

informačních technologií. Písemný projev je výborný, jen při psaní slohových prací jim svorně chybí fantazie.

Nejhorší žáci vzhledem k aktivitě ve třídě jsou Veronika Miz. a Václav S., jejichž průměrný prospěch je od 2,21 do 2,79. Veronika Miz., pokud vůbec plní své povinnosti, pak špatně a po několikerém upozornění. Písemný i ústní projev je silně podprůměrný. Žákyně málokdy respektuje daná pravidla a zřídka respektuje názory druhých. Je zřejmé, že za chováním i projevem hodnocené dívky stojí nedobré poměry v rodině, které se odráží v postoji ke školním autoritám, tak i k plnění zadaných úkolů a v neposlední řadě se také promítají v celkové aktivitě žákyně při vyučování.

Václav S. je z pohledu učitelů celkem nevýrazný. Po stránce výuky a aktivity při vyučování je spíše horší průměr. Je také slabším v ústním i v písemném projevu.

Na dalších místech z pohledu méně aktivních žáků lze jmenovat Tomáše H., Miroslava Č., Radku H. a Anetu Š., jejichž průměrný prospěch se pohybuje v rozmezí od 2,50 do 3,07.

Šetření aktivity při hodinách jasně ukázalo, že žáci, kteří jsou aktivní a snaží se plnit své povinnosti, jsou zároveň úspěšní ve školní práci. V dalším šetření se potvrdil fakt, že žáci, kteří při hodinách nespolupracují a staví se ke školní práci spíše negativně, jsou také spíše průměrní až podprůměrní ve školní práci.

Toto šetření potvrzuje předpoklad č. 3, jenž předpokládá, že nejaktivnější žák při výuce je zároveň nejúspěšnější.

3.6 Shrnutí výsledků praktické části a diskuse

Tabulka č. 9 - Přehled výsledků vlivu, sympatií, indexu náklonnosti ve vztahu k úspěšnosti žáka

Pořadí žáků	vliv	Pořadí - sympatie	Index náklonnosti	Prospěch úspěšnost	Aktivní /A Bez aktivity/N
1 Tomáš M.	1,63	5. - 2,19	3,3	1,86	
2. Denisa D.	2,07	1. - 2,00	3	1,64	
3. Dominik B.	2,22	2. - 2,04	3	2,00	
4. Tomáš D.	2,30	3. - 2,07	2,8	1,43	
5. Lucie P.	2,37	10. - 2,56	2,5	1,86	
6. Sandra S.	2,41	4. - 2,15	2,5	1,79	
6. Jana S.	2,41	5. - 2,19	2,5	1,36	
7. Štěpán H.	2,44	8. - 2,41	2,8	1,71	- A -

8. Alice H.	2,59	6. - 2,30	2,9	1,00	- A -
8. Adéla P.	2,59	7. - 2,33	2,7	1,00	- A -
9. Jan P.	2,78	13. - 2,70	2,3	1,50	- A -
9. Veronika Miz.	2,78	16. - 2,85	2,6	2,79	- N -
10. Zuzana Pod.	2,85	11. - 2,59	3	1,43	- A -
11. Tomáš H.	2,93	13. - 2,70	2,9	2,50	- N -
12. Radka N.	3,00	18. - 2,96	2,6	1,93	
12. Tereza H.	3,00	9. - 2,48	2,6	1,00	- A -
13. Dominika H.	3,04	10. - 2,56	2,7	1,14	
13. Veronika Mat.	3,04	12. - 2,67	2,6	1,43	
14. Miroslav Č	3,11	15. - 2,81	2,4	3,00	- N -
15. Kateřina H.	3,15	14. - 2,74	2,9	1,50	
16. Zuzana Prok.	3,33	17. - 2,89	2,8	1,14	
17. Václav S.	3,44	20. - 3,19	3,4	2,21	- N -
18. Michal K.	3,57	19. - 3,00	2,5	2,21	
19. Kristýna H.	3,78	22. - 3,52	3	1,93	
20. Lukáš M.	3,89	21. - 3,37	2,4	1,57	
21. Radka H.	4,07	24. - 3,96	3,6	2,50	- N -
22. Aneta Š	4,15	23. - 3,56	3,30	3,07	- N -
23. Jakub V.	4,89	25. - 4,67	2,2	2,36	

V této části je možné shrnout a porovnat všechny dosažené výsledky z šetření ve výše uvedené tabulce č.9

Pokud porovnáme nejvlivnějšího žáka třídy Tomáše M., tak v sympatiích mírně poklesl, ale jeho vztah ke třídě je lehce podprůměrný. V úspěšnosti patří mezi lepší žáky. Z hlediska aktivity při hodinách nebyl uveden ani mezi nejaktivnějšími, ale ani mezi žáky bez aktivity, tudíž se dá předpokládat, že z hlediska aktivity patří mezi průměrné žáky.

Daleko lépe ve výsledcích můžeme porovnat Denisu D., která v hodnocení vlivu skončila na druhém místě, ale v sympatiích se umístila na místě prvním. Vztah ke třídě se jeví jako průměrný. V úspěšnosti patří také mezi lepší žáky, ale z hlediska aktivity se bude také pohybovat mezi žáky průměrnými.

Ostatní žáci, kteří se umístili mezi vlivnějšími žáky ve třídě do průměru 2,41 se v hodnocení sympatií umístili poměrně shodně. Pouze Lucie P. se v hodnocení vlivu umístila na místě pátém, ale v sympatiích poklesla až na desáté místo, ale její index náklonnosti je v průměru 2,5, tudíž se dá předpokládat, že daleko lépe a pozitivněji

přijímá své spolužáky v porovnání s nevlivnějšími a zároveň úspěšnějšími v sympatiích Tomášem M., Denisou D. a Dominikem B.

Na posledním místě v hodnocení vlivu i sympatií skončil Jakub V. Je velice zajímavé, že v indexu náklonnosti skončil na prvním místě, což bylo již výše zmíněno. Dle výsledků se jeví jako žák spíše průměrný, jak z hlediska prospěchu, tak i aktivního přístupu při hodinách.

Bylo by velice hodnotné se v této chvíli zamyslet nad výsledkem šetření u Jakuba V., jelikož jeho výsledky jsou velice pozoruhodné. Tento žák v hodnocení vlivu a sympatií skončil vždy na posledním místě, ale jeho index náklonnosti vyšel jako nejlepší ze třídy. Velice smysluplný se stal rozhovor s třídním učitelem a učiteli, kteří v dané třídě vyučují.

Hodnocení třídního učitele zní takto: „Když jsem v 6. ročníku dostala tuto početnou třídu, ve které jsou děti rozděleny na několik skupinek, byla jsem šokovaná tím, co jsem si přečetla konkrétně o Jakubovi V. na internetu „Spolužáci“. Děti mu nadávaly, vyjadřovaly se o něm sprostě, posmívaly se mu. Překvapilo mě, že se mu posmívají i děvčata. Vypozorovala jsem, že Jakub V. je v třídním kolektivu neoblíbený, děti se mu posmívají kvůli vzhledu, jelikož je silné postavy, neohrabaný, pomalý – typ „Méd’a Béd’a“. Posmívají se mu kvůli oblečení, jelikož jeho šatník není zrovna podle poslední módy. Při mimoškolních akcích a výletech se s Jakubem V. baví velice málo spolužáků, většinou jsou to chlapci, kteří přešli z jiné školy. Jedná se o Lukáše M., Michala K. a Vaška S. (*pozn. Tito žáci skončili v hodnocení vlivu a sympatií spíše jako nevlivní a nesympatičtí*). Jakub V. spolužákům v žádném případě neubližuje, neotravuje je ani je jinak neprovokuje. Myslím si, že je smířený se svou rolí „outsidera“ a nevadí mu to. Je velice možné, že si to ani neuvědomuje. Není strůjcem žádného průšvihů. Pokud tomu tak je, tak se spíše „veze“ s ostatními. Docela dobře si dokáže uvědomit prohřešek a svého činu většinou lituje. Při hodinách a přestávkách je tichý, nevyrušuje, není moc aktivní, učí se průměrně. Někdy ovšem dokáže překvapit nečekanými znalostmi. Jeho velkým negativem se stává neustálé zapomínání pomůcek a domácích úkolů. Jakoukoli výtku přijme v klidu a bez poznámek. Rodiče na třídní schůzky nechodí, zřejmě se o školu a o výsledky svého syna moc nezajímají a to i vzhledem k četnosti poznámek, že nemá domácí úkol. K vyučujícím se Jakub V. chová slušně, je dobrosrdečný a vstřícný“. Hodnocení třídního učitele, který má s touto třídou také největší zkušenosti, je možné porovnat s vyjádřením dalšího učitele, který nejvíce v této třídě vyučuje.

Jeho hodnocení zní takto: „Žák vyhodnocený jako nejhorší žák z mého pohledu zdaleka nepatří k nejhorším. Pravdou zůstává, že je pomalejší a že svou, poněkud robustní postavou, i nižším stupněm pohyblivosti svádí k negativnímu hodnocení okolí. Je také možné, že velice důležitou roli hraje poněkud zanedbaný zevnějšek žáka a oblečení, které je velice nemoderní a ne vždy zcela čisté. Tady se nabízí otázka, do jaké míry za svou „nemodernost“ může žák sám. Osobně mi není nic známo o hmotném zabezpečení rodiny, ale nejeví se mi jako nadstandardní. Hodnocený žák je tichý, mírný, v žádném případě jsem nezaznamenal jakýkoli výchovný problém, a to ani při vyučování, ani o přestávkách, ale ani na akcích pořádaných školou mimo vyučování. Faktem zůstává, že žák často zapomíná pomůcky a domácí úkoly. Jeho zapomínání, objektivně vzato, nevybočuje z normy třídy. Vedu si přehled zapomínání žáků a podle něj mohu jednoznačně říci, že na špici v zapomínání jsou jiní žáci. Hodnocený žák je na druhou stranu, na rozdíl od jiných, velký čtenář a má slušný přehled zvláště ve válečné literatuře. Nezajímá ho jen tradiční druhá světová válka, ale čte o všech konfliktech v dějinách. Když má prostor, pak dokáže celkem souvisle vyprávět. Jeho písemný projev je slabší, ale opět nijak zvlášť nevybočuje z průměru. Pokud tedy mohu vyslovit svůj osobní názor, pak se jedná o žáka, který nevybočuje z průměru třídy. Pokud by se více snažil nebo měl více prostoru k projevení se, mohl by dosáhnout i lepších výsledků. Snad by jeho větší zapojení do práce třídy mohlo pozměnit i negativní pohled některých jeho spolužáků na něj“.

Z těchto tvrzení lze vyvodit, že Jakub V. je tedy nekonfliktní žák. Je to žák průměrný a oba učitelé se shodují na tom, že často zapomíná školní potřeby a domácí úkoly. Shodu lze pozorovat i v případě hodnocení rodinného zázemí, které vypovídá o nezájmu rodičů o Jakuba V. Lze podpořit výrok pana učitele, který poznamenal, že Jakub V. jistě nemá plnou vinu na svém zevnějšku a oblečení. Tyto momenty mohou signalizovat nepodnětné či jinak nevhodné rodinné zázemí a mohou být také jedním z důvodů, proč Jakub V. má celkem pozitivní vztah ke třídě. Je velice pravděpodobné, že se Jakub V. v rodině necítí dostatečně přijímán a akceptován, tudíž přilnul více ke třídě, kde se zřejmě cítí lépe a spokojený. Učitelé se společně shodli na tom, že Jakub V. si v plné míře neuvědomuje, že je třídou opovrhován. Pro Jakuba V. bude asi nejdůležitější, že někam patří, i když se většinou ocitá na nejnižším stupni z hlediska pozice. Tuto funkci – „někam patřit“ - zřejmě Jakubova rodina neplní a zde by mohlo být jádro problémů Jakuba.

Jakub V. je učiteli hodnocen velice pozitivně pro jeho kladný vztah k literatuře. Je považován za velkého čtenáře a z hlediska našeho zkoumání je zajímavé, že ho zajímá především válečná literatura, ale také další konflikty v dějinách. Možná tato Jakubova záliba určuje jeho postoj ke třídě jako celku a Jakuba zřejmě nic nenutí k tomu, aby se negativně ke třídě stavěl. Soužití se třídou zvládá s určitým nadhledem a třídu přijímá takovou, jaká je. Žádné narážky a negativní projevy ze strany třídy nebere jako nevhodný projev vůči své osobě. Jako příklad je možné uvést výrok Jakuba V., když s ním spolužáci odmítli sedět v jedné lavici: „Alespoň mám lavici sám pro sebe“. V postavení třídy vůči sobě Jakub nevidí žádný problém. Snaží se evidentně brát věci s nadhledem, pozitivně a ke třídě se staví s dobráckým porozuměním. Je smířený se svou pozicí ve třídě a svou roli „outsidera“ přijímá se vším, co k tomu patří.

Můžeme také porovnat výsledky dalších spolužáků, kteří se umístili na konci řady, a to jak v sympatiích, tak i ve vlivu. Jedná se o Anetu Š., která ve vlivu získala hodnotu 4,15, skončila předposlední a v sympatiích získala 3,56. Její index náklonnosti je 3,30, tedy podprůměrný. Dá se tedy potvrdit, že třída Anetu Š. nepřijímá, ale ani ona není pozitivně naladěna ke spolužákům. Průměrný prospěch Anety Š. je 3,07. Úspěšnost ve škole je u této dívky spíše průměrná, ale z hlediska aktivity patří mezi žáky, kteří se při hodinách aktivně neprojevují.

Další dívka Radka H., která skončila v hodnocení vlivu o něco lépe než Aneta Š. s průměrnou známkou 4,07, se v hodnocení sympatií umístila na předposledním místě se známkou 3,96. Index náklonnosti Radky H. je 3,6, tato hodnota je největší z celé třídy a dá se tedy předpokládat, že tato dívka má velice odmítavý postoj ke svým spolužákům. Pokud porovnáme aktivitu při hodinách, pak i tato dívka patří mezi žáky bez aktivního přístupu při vyučování.

Zajímavý výsledek také vznikl u třech nejúspěšnějších žáků, kteří mají průměrný prospěch 1,00. Jedná se o Alici P., Adélu H. a Terezu H.. Index náklonnosti u těchto žáků se pohybuje v rozmezí od 2,6 – do 2,9. Postoj ke třídě mají tedy poměrně shodný a jeví se jako průměrný. Stejně jako v prospěchu, tak i v hodnocení aktivity vyučujícími při hodinách, se tito žáci umístili na předních místech. Byli shodně hodnoceni jako naprosto nejaktivnější a nejspolehlivější. V hodnocení vlivu skončili také poměrně shodně a jejich hodnocení se pohybuje v rozmezí od 2,59 – do 3,00. Vliv nejúspěšnějších žáků ve třídě je možné hodnotit průměrně. V sympatiích si vedli o něco lépe a získali hodnocení od 2,30 – do 2,48, což je výsledek mírně nad průměrem.

Ze tří stanovených předpokladů se tedy potvrdily dva předpoklady, a to předpoklad č. 1, který předpokládal, že nejvlivnější žák ve třídě má zároveň i prospěch do průměru 2,00 a předpoklad č. 3, jenž předpokládal, že nejaktivnější žák při výuce je také zároveň nejúspěšnější. Nepotvrdil se předpoklad č. 2, jehož předpoklad stanovil, že žák, který je nejoblíbenějším žákem, je zároveň nejúspěšnější.

4 Závěr

Ze všech dostupných šetření jasně vyplynulo, že nejvlivnějším žákem třídy je Tomáš M. a nejsympatičtější Denisa D. Na konci obou hodnocení, jak sympatií, tak i vlivu, se vždy umístil Jakub V.

Děti shodně potvrdily, že ve třídě je parta, která je složená z chlapců, a je zároveň partou, která zřejmě určuje chod třídy, i když se to všem moc nezamlouvá. Děti tyto chlapce ohodnotily jako partu, která má vždy hlavní slovo, všichni se jich trochu bojí, jelikož se někdy chovají nevhodně. Z toho se dá usoudit, že je to parta, která zřejmě působí ve třídě spíše negativními projevy, které ale nejsou tak časté.

Tyto výsledky byly shodné s tvrzením třídního učitele, který evidentně svoji třídu zná. Je možné hodnotit velice pozitivně, pokud učitel má o své třídě přehled a zná sociální klima třídy.

Nejideálnějším stavem by jistě bylo, pokud by nejvlivnější žák v pozitivním smyslu byl zároveň nejoblíbenější. V tomto případě tomu zcela tak není a nejvlivnější žák Tomáš M. není zároveň nejoblíbenější, ale umístil se na předních pozicích. Je to žák, který si ze spolužáků tropí legraci a provádí jim občasně schválnosti. To potvrzuje i index náklonnosti, který má hodnotu 3,3, což vypovídá o jeho spíše odmítavém postoji ke spolužákům. Tudíž se zákonitě nemohl stát tím nejoblíbenějším spolužákem.

Lepším výsledkem, než Tomáš M., se může pochlubit Denisa D., která sice v hodnocení vlivu skončila na druhém místě, ale v sympatiích se umístila první. Tato dívka má dle výsledků velice dobré postavení ve třídě, i když její vztah vůči spolužákům je průměrný, její index náklonnosti vyšel v hodnotě 3.

Nejpozoruhodnějším žákem tohoto šetření je Jakub V., který se v hodnocení - jak sympatií, tak i vlivu - umístil vždy na místě posledním, ale jeho index náklonnosti vůči třídě je nejlepší s hodnotou 2,2. Ze všech dostupných šetření vyplývá, že jeho problémy zřejmě mají kořeny v jeho rodinném zázemí.

Za úvahu by jistě stáli opravdu nejúspěšnější žákyně Tereza H., Alice H. a Adéla P., které mají průměrný prospěch 1,00, což se dá hodnotit jako veliký úspěch. I přes své výborné výsledky nejsou všeobecně branými osobnostmi a všeobecně uznávanými, či oblíbenými. Nedá se o nich tvrdit, že se derou dopředu a výrazně uplatňují své slovo v kolektivu třídy. Pohybují se v okruhu pár blízkých jedinců.

Ve většině hodnocení je vždy někdo na prvním a někdo na posledním místě. Každé hodnocení bývá svým způsobem výjimečné, jelikož může být ovlivněno různými okolnostmi či faktory.

Pokud je žák vyhodnocen jako nejlepší z určité skupiny, nemusí to vždy znamenat, že je opravdu výjimečný, a naopak žák, který skončí na místě posledním, nemusí být úplně mimo třídu. Žák může být hodnocen jako nesympatický a nevlivný, ale přesto může být třídou přijímán tak, že se vlastně cítí ve třídě spokojený.

Zkoumání sociálního klimatu ve třídě je velice složitá záležitost, která je v dnešní době hodně diskutována. Není se co divit, vždyť dochází k různým negativním případům - množí se například případy šikany, což je věc velice závažná.

Zjišťování vztahů ve třídě je tedy velice prospěšné a při správném a nenásilném šetření můžeme dostat spoustu odpovědí na nezodpovězené otázky.

5 Návrh opatření a doporučení

Tato třída se jeví vztahově velmi vyrovnaná a neexistují zde vysloveně vůdčí osobnosti, ani vysloveně vyřazení žáci. Dokonce se zdá, že třída jako celek je schopna se „respektovat“, tedy více či méně respektovat se navzájem. Dalo by se říci, že žáci mají vypěstované podvědomí příslušnosti ke své třídě. Je možné použít heslo „je trochu jiný, ale přesto je náš a patří k nám“, což by bylo možné přirovnat k Jakubovi V., který byl vyhodnocen na posledních místech.

S podobným povědomím žáků ve starším školním věku se nesetkáváme často a svým způsobem je v tomto ohledu hodnocená třída výjimečná. Je nutné podotknout, že tato tvrzení jsou použitelná v rámci školy, kde se hodnocená třída nachází. Samozřejmě, že by její hodnocení mohlo být zcela jiné v porovnání s jinými školami.

Jediné doporučení, které by bylo možné navrhnout, je snaha o zapojení rodiny žáka Jakuba V. do intenzivnější spolupráce se školou a snažit se je přimět k většímu zájmu o syna. Vzhledem k tomu, že třídní učitel má malé povědomí o rodinném zázemí Jakuba, bylo by velice přínosné taktním způsobem se snažit zmapovat jeho rodinné zázemí a tím získat jakýsi vhled do stávajících problémů Jakuba, které mohou pramenit z nevhodných vztahů v rodině.

Z pohledu třídy by se měla více podpořit snaha zapojit Jakuba v co nejvyšší míře do třídních akcí a snažit se Jakuba přesvědčit, aby zlepšil své hygienické návyky a tím posílil své sebevědomí a sebedůvěru.

Třída jako celek je třídním učitelem i ostatními učiteli hodnocená jako velmi dobrá třída a obdiv jistě patří převážně třídnímu učiteli, jehož práce na sociálním klimatu třídy je zřejmá.

6 Seznam použitých informačních zdrojů

BLOGSPOT. *Tělesná výchova*. Dostupno z www:

<<http://telesna-vychova-vs.blogspot.com/2008/04/koln-tda-jako-sociln-skupina-sociln.html>>. [citováno 28.9.2008]

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

FI. MUNI. *Pedagogika-Prokes*. Dostupno z www:

<http://www.fi.muni.cz/usr/prokes/pedagogika_new/files/kapit6.html>. [citováno 28.9.2008]

FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-063-4.

GEIST, B. *Psychologický slovník*, 2. vyd. Praha: Vodnář, 2000. ISBN 80-86226-07-7.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, as., 2007. ISBN 978-80-247-1168-3,

HELUS, Z., Hrabal, V. *Psychologie školní úspěšnosti žáků*. 1. vyd. Praha: SPN, 1979. ISBN neuvedeno.

HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. 1. vyd. Praha: 2004. ISBN 80-7178-888-0.

HRABAL, V. *Sociální psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0436-1.

JANOUSEK, J. *Metody sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: SPN, 1986. ISBN neuvedeno.

KUTÍNOVÁ, Z., WIEDENOVÁ, M. *Úvod do psychologie pedagogické a sociální*. 1. vyd. Liberec: 2001. ISBN 80-7083-550-8.

KYRIACOU, Ch. *Klíčové dovednosti učitele*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-965-8.

KYRIACOU, Ch. *Klíčové dovednosti učitele*. 1.vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-022-7.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 3. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-047-X.

VÁGNEROVÁ, M. *Komplexní problematika školního neprospěchu*. 2.vyd. Liberec: Technická univerzita, 1996. ISBN 80-7083-174-X.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie* 1. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

ZIELENIECOVÁ. *Pedagogika-Drepova*. Dostupno z www:

<<http://www.sweb.cz/drepova/pedagogika.htm>>. [citováno 28.9.2008]

7 Seznam příloh

<i>Příloha č. 1-2:</i>	<i>Záznamový formulář hodnocení vlivu a sympatií</i>	<i>str. 37</i>
<i>Příloha č. 3:</i>	<i>Souhrnná tabulka hodnocení sympatií</i>	<i>str. 38</i>
<i>Příloha č. 4:</i>	<i>Souhrnná tabulka hodnocení vlivu</i>	<i>str. 38</i>
<i>Příloha č. 5-6:</i>	<i>Dotazník</i>	<i>str. 44</i>

Tomáš D.

Záznamový formulář příloha č. 1

	A Vliv	B Proč je vlivný, nevlivný	C Sympatie	D Proč je sympatický, nesympatický
Dominik B.	4	maska a rap	2	hřimor
Miroslav Č.	2	hřimor s námas	2	dobrý hřimor
Denisa D.	2	velká a namachrovaná	2	moje křepa
Tomáš D.				
Tomáš H.	3		2	dobrý běh nikoho nemůže
Kateřina H.				
Štěpán H.	2	hřimor mlh	3	
Dominka H.	3		4	děti maska
Alice H.	2	chytka	4	děti maska
Tereza H.	2	chytka	2	sedí vedle mně
Kristýna H.	5	stane se je křehá	3	
Josef I.				
Michal K.	3		2	hřimor s námas
Lukáš M.	4	běh a moč chytka	4	mož děti chytka
Veronika Mat.	2	chytka	2	sedí se mnou v křeh
Veronika Miz.	2	hlavě ale chytka	2	je s nanda
Tomáš M.	1	sedí se party	1	hřimor
Radka N.	3			
Lucie P.	1	modlitba křeh a se všemi	2	je s nanda
Adéla P.	2	dobrá chytka	2	přijetí vše
Zuzana Pod.	2	sestava a se všemi	4	hřimor a se všemi
Zuzana Prok.	3			
Jan P.	4	modlitba	2	oběti se jak hřimor
Jana S.	2	hrají fotbal	3	
Václav S.	3		3	
Sandra S.	2	hřimor se všemi	2	je s nanda
Aneta Š.	5	stane se a je křeh	5	křeh běh
Lenka T.				
Jakub V.	5	hřimor se a směr	5	hřimor se a směr
Radka H.				

Denisa D.

Záznamový formulář příloha č. 2

	A Vliv	B Proč je vlivný, nevlivný	C Sympatie	D Proč je sympatický, nesympatický
Dominik B.	2	Baví se skoro ze všema ze třídy. Všichni to mají rádi.	2	Je v pohodě! Rozumím si!
Miroslav Č.	3		3	
Denisa D.				
Tomáš D.	3		2	V pohodě!
Tomáš H.	3		3	
Kateřina H.	4	Baví se jen spíš Holka má.	4	?
Štěpán H.	3		3	Nikdy se bavíme, ale to je málo kda.
Dominka H.	3		2	Moc v pohodě. Hladně se bavím Holka má.
Alice H.	3		1	Nejlepší Holka ze třídy! Baví se v pohodě!
Tereza H.	4	Tanka se baví jen s některými Holkami a s mnou. Ticho.	3	
Kristýna H.	4	Baví se jen s jednou Holkou jinak s nikým jiným.	4	Nebavím Nebavím se sni!
Josef I.				
Michal K.	3		3	
Lukáš M.	4	Tichý občas něco řekne.	4	Občas si něco řekneme, ale to je málo kdy.
Veronika Mat.	3		4	Nebavím se sni.
Veronika Miz.	3		3	
Tomáš M.	2	Se všema se baví. Je hluchý.	3	
Radka N.	3		3	
Lucie P.	2	Není vůbec. Ticho se všema se baví.	3	
Adéla P.	3		3	
Zuzana Pod.	3		2	Zuzka v pohodě!!
Zuzana Prok.	4	Hrozně Tichá	2	Se Zuzkou se taky hodně bavím i když moc toho nebavím.
Jan P.	3		3	
Jana S.	3		3	
Václav S.	4	S nikým se nebaví vůbec. Málo vidí.	4	Nebavím se snim! Se hrozně ticho!
Sandra S.	3		2	Taky se sni hodně bavím
Aneta Š.	5	Baví se jen s Kristýnou s nikým jiným.	4	Vše se snim! Nebavím!
Lenka T.				
Jakub V.	5	Nikdo se snim nebaví. Nikdo ho nemá rád.	5	Nejhorší kluk ze třídy!
Radka H.	4	Baví se jen z dívkami Holka má.	4	Nebavím se sni.

Souhrnná tabulka hodnocení vlivu příloha č. 3

	DB	MČ	DD	TD	TH	KH	ŠH	DH	AH	Ter. H.	Kris. H.	MK	LM	V.Ma	V.Mi	(tm)	RN	LP	AP	Z.Po	Z.Pr	JP	JS	VS	SS	AŠ	JV	RH	Vliv
Dominik B.	X	2	2	4	2	3	2	3	2	2	1	2	1	3	3	2	2	2	3	2	2	1	3	3	2	2	2	2	2,22
Miroslav Č.	2	X	3	2	2	4	3	4	4	3	2	2	2	3	4	2	3	3	3	4	4	3	4	4	4	3	3	4	3,11
Denisa D.	5	2	X	2	3	2	2	2	1	1	2	2	2	2	1	2	1	2	3	2	1	2	3	2	2	3	2	2	2,07
Tomáš D.	2	2	3	X	3	2	2	3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	3	3	2	3	2	2	3	2,3
Tomáš H.	1	2	3	3	X	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	4	4	3	2	4	2,93
Kateřina H.	3	3	4	3	3	X	3	4	4	3	2	3	3	2	4	3	4	2	2	2	3	4	2	3	5	3	3	5	3,15
Štěpán H.	2	2	3	2	3	3	X	3	3	1	3	1	1	3	2	2	2	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2,44
Dominika H.	3	2	3	3	3	3	3	X	3	3	3	3	1	2	4	3	4	2	3	3	2	4	3	4	4	5	2	3	3,04
Alice H.	3	2	3	2	3	3	3	3	X	2	2	2	3	2	3	2	2	2	3	2	2	3	3	3	5	3	1	3	2,59
Tereza H.	2	3	4	2	3	4	3	4	4	X	3	2	3	2	5	4	3	2	1	2	4	2	3	3	5	3	1	4	3
Kristýna H.	3	1	4	5	3	5	3	5	5	5	X	4	3	4	4	4	3	4	2	5	4	5	4	4	5	2	2	4	3,78
Michal K.	3	2	3	3	3	5	4	4	5	5	3	4	1	3	4	3	4	4	3	5	4	3	3	4	5	3	2	5	3,57
Lukáš M.	3	3	4	4	3	5	3	5	5	5	4	3	X	3	4	5	4	4	3	5	4	4	3	4	5	3	2	5	3,89
Veronika Mat.	3	2	3	2	3	3	3	4	5	5	3	3	3	X	4	3	2	1	1	3	3	3	3	4	5	3	1	4	3,04
Veronika Míz	2	3	3	2	3	3	2	3	3	2	2	2	1	3	X	3	1	1	4	3	4	4	2	4	3	4	4	4	2,78
Tomáš M.	2	2	2	1	2	1	1	2	2	1	2	1	1	2	2	X	2	2	1	1	1	1	2	1	2	2	2	3	1,63
Radka N.	3	2	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	2	3	X	1	3	3	4	4	3	4	3	3	2	4	3
Lucie P.	2	2	2	1	3	2	2	2	3	1	2	1	1	2	2	2	2	X	3	3	4	3	3	4	3	5	2	2	2,37
Adéla P.	3	2	3	2	3	3	2	4	5	3	1	2	1	2	2	3	2	2	X	2	2	3	3	2	4	3	1	5	2,59
Zuzana Pod.	2	2	3	2	3	2	3	3	3	3	3	2	5	3	3	3	3	2	2	X	2	3	3	3	4	3	2	5	2,85
Zuzana Prok	3	3	4	3	3	5	3	4	5	4	3	3	1	3	3	4	3	3	3	3	X	4	4	4	5	3	1	3	3,33
Jan P.	1	2	3	4	3	3	3	2	4	3	3	2	1	4	4	3	3	3	3	3	2	X	3	3	4	3	1	2	2,78
Jana S.	3	2	3	2	3	3	2	3	3	2	2	3	2	3	2	2	2	1	2	2	2	3	X	3	3	3	2	2	2,41
Václav S.	4	2	4	3	3	4	3	4	5	3	3	2	1	4	4	4	3	3	3	5	3	4	4	X	5	4	2	4	3,44
Sandra S.	3	2	3	2	3	2	2	3	3	2	2	2	2	2	2	3	2	1	3	2	2	3	2	4	X	3	2	3	2,41
Aneta Š.	3	4	5	5	3	5	4	5	5	5	2	4	2	4	5	5	3	4	4	5	4	5	4	4	5	X	4	4	4,15
Jakub V.	5	4	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	X	5	4,89
Radka H.	4	3	4	4	5	5	3	5	5	4	4	5	5	5	4	4	4	3	4	4	4	3	4	4	4	3	4	X	4,07

Souhrnná tabulka hodnocení sympatií příloha č. 4

	DB	MČ	DD	TD	TH	KH	SH	DH	AH	Ter. H.	Kris. H.	MK	LM	V.Ma	V.Mi	(tm)	RN	LP	AP	Z.Po	Z.Pr	JP	JS	VS	SS	AŠ	JV	RH	Sympatie
Dominik B.	x	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2	1	2	1	3	2	2	2	2	2	1	1	3	2	3	1	3	2,04
Miroslav Č.	3	X	3	2	2	3	2	3	3	3	4	2	2	3	3	2	3	3	3	3	4	3	2	4	2	3	3	3	2,81
Denisa D.	5	2	X	2	2	2	2	1	1	2	3	2	1	3	1	2	1	2	3	2	1	2	2	2	1	3	2	2	2
Tomáš D.	3	2	2	X	2	2	2	2	3	2	2	2	1	2	1	1	2	2	3	2	2	2	2	2	2	3	2	3	2,07
Tomáš H.	2	2	3	2	X	3	3	2	2	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3	4	2	4	1	4	2,7
Kateřina H.	3	3	4	2	3	X	3	3	4	2	3	3	4	1	3	3	2	2	1	1	3	3	3	3	1	3	3	5	2,74
Štěpán H.	2	2	3	3	3	3	X	2	3	2	3	1	3	3	1	3	2	3	2	2	2	2	2	3	2	3	2	3	2,41
Dominika H.	3	3	2	4	3	2	3	X	1	1	3	3	1	1	3	3	3	2	3	2	2	3	3	4	3	4	2	2	2,56
Alice H.	3	2	1	4	2	2	3	1	X	1	3	3	1	2	4	3	2	2	3	3	2	2	1	3	2	3	1	3	2,3
Tereza H.	3	3	3	2	3	2	3	2	1	X	3	3	1	1	5	5	3	2	1	2	4	2	1	3	1	3	1	4	2,48
Kristýna H.	3	1	4	3	3	3	3	3	4	4	X	3	4	4	4	5	3	4	3	5	4	3	3	4	4	3	3	5	3,52
Michal K.	2	2	3	2	3	4	3	3	3	3	2	X	1	3	4	2	3	4	3	5	4	2	3	4	3	3	2	5	3
Lukáš M.	3	3	4	4	3	5	3	2	3	3	3	3	X	3	4	5	2	4	3	5	4	2	3	4	3	3	2	5	3,37
Veronika Ma	3	2	4	2	3	2	3	3	3	2	3	3	3	X	3	3	2	1	1	2	3	2	3	4	3	3	3	3	2,67
Veronika Mi	3	3	3	2	3	2	2	2	4	5	3	2	5	3	x	3	1	1	3	3	3	3	2	4	2	4	3	3	2,85
Tomáš M.	2	2	3	1	2	1	2	2	3	3	3	1	5	2	1	X	3	2	3	1	2	1	2	1	1	3	4	3	2,19
Radka N.	3	2	3	3	3	2	3	2	4	5	3	3	3	3	2	3	X	1	3	3	3	3	3	4	2	3	3	5	2,96
Lucie P.	2	2	3	2	3	3	2	3	2	2	5	1	2	1	1	2	3	X	3	2	2	2	3	4	2	5	3	3	2,56
Adéla P.	3	2	3	2	3	3	2	4	3	1	3	2	1	1	1	3	2	2	X	2	2	2	2	2	3	3	2	4	2,33
Zuzana Pod.	4	2	2	4	3	1	3	2	4	1	3	2	5	3	1	3	2	2	2	X	2	2	2	3	2	3	3	4	2,59
Zuzana Prok	3	3	2	3	3	5	3	2	3	2	3	3	1	3	3	3	3	3	3	3	X	3	3	4	3	3	2	3	2,89
Jan P.	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	3	2	3	3	3	3	3	2	X	4	3	4	3	1	3	2,7
Jana S.	1	2	3	3	3	2	3	3	1	1	3	3	2	3	2	3	2	1	1	2	2	2	X	3	1	3	1	3	2,19
Václav S.	3	2	4	3	3	5	3	4	4	3	3	2	1	2	3	5	3	3	3	5	3	2	3	X	3	5	1	5	3,19
Sandra S.	3	2	2	2	3	1	2	3	3	1	3	2	2	2	1	3	2	1	2	2	2	2	1	4	X	3	2	2	2,15
Aneta Š.	3	4	4	5	3	4	4	4	3	4	2	3	2	4	4	5	3	4	3	5	4	3	3	4	4	X	2	3	3,56
Jakub V.	5	4	5	5	5	5	5	4	4	5	5	4	5	5	4	5	5	5	5	5	5	3	3	5	5	5	X	5	4,67
Radka H.	5	3	4	4	3	5	3	5	3	4	3	4	4	5	5	5	4	3	5	5	4	3	4	3	4	3	4	x	3,96
index																													
náklonnosti	3	2,4	3	2,8	2,9	2,9	2,8	2,7	2,9	2,6	3	2,5	2,4	2,6	2,6	3,3	2,6	2,5	2,7	3	2,8	2,3	2,5	3,4	2,5	3,3	2,2	3,6	

Dotazníček

1. Obdivujete spolužáky, kteří se dobře učí? ~~ano~~ - ne
2. Máš nějaký vzor ve třídě? A proč? *Jméno a první písmenko příjmení. ~~ano~~ ^{ne} Tomáš. M.*
3. Které 3 spolužáky by sis vzal na pustý ostrov? *Jméno a první písmenko příjmení. Michal. K.*
4. Dochází u vás ve třídě k hádkám? *Václav. J. Jan. P. ano*
5. Kdo je nejčastěji vyvolává? *Jméno a první písmenko příjmení. Tomáš. M.*
6. Kdo má ve třídě největší slovo? *Jméno a první písmenko příjmení. Tomáš. M.*
7. Čí názor neberete vůbec? *Jméno a první písmenko příjmení. Jakub. V.*
8. Straní se někdo kolektivu? *Jakub. V.*
9. Snažíš se ho do kolektivu zapojit? *ne*
10. Kdo je nejoblíbenější u učitelů? *Jméno a první písmenko příjmení. Dominik. B.*
11. Dochází u vás ve třídě k fyzickým potyčkám? *ano*
12. Dělá ti někdo schválnosti? *Jméno a první písmenko příjmení. ano Tomáš. M.*
13. Je u vás ve třídě parta, která je vůdčí? Vyjmenuj - *Jméno a první písmenko příjmení.*
Proč? *ano dělají blbosti a všichni se jich bojí*
vůdce je Tomáš. M.
14. Myslíš si, že jsi oblíbený? *ne*
15. Myslíš si, že máte dobrý kolektiv? *ano*

Dotazníček

1. Obdivujete spolužáky, kteří se dobře učí ? ano – ne
2. Máš nějaký vzor ve třídě? A proč ? *Jméno a první písmenko příjmení. ne*
3. Které 3 spolužáky by sis vzal na pustý ostrov? *Jméno a první písmenko příjmení.
Dominik B. Tomáš M. Tomáš D.*
4. Dochází u vás ve třídě k hádkám? *ano*
5. Kdo je nejčastěji vyvolává? *Jméno a první písmenko příjmení. Štěpán H.*
6. Kdo má ve třídě největší slovo? *Jméno a první písmenko příjmení. Tomáš M.*
7. Čí názor neberete vůbec? *Jméno a první písmenko příjmení. Jakub V.*
8. Straní se někdo kolektivu? *Jakub V.*
9. Snažíš se ho do kolektivu zapojit? *ne*
10. Kdo je nejoblíbenější u učitelů? *Jméno a první písmenko příjmení. Jirka H.*
11. Dochází u vás ve třídě k fyzickým potyčkám? *ano*
12. Dělá ti někdo schválnosti? *Jméno a první písmenko příjmení. ne*
13. Je u vás ve třídě parta, která je vůdčí? Vyjmenuj - *Jméno a první písmenko příjmení.
Proč? ne*
14. Myslíš si, že jsi oblíbený? *ne*
15. Myslíš si, že máte dobrý kolektiv? *ano*